Ազգ
Azg armenian daily

Օգոստոսի 10
Երեքշաբթի
1993

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
4 տարի, թիւ 151 (402)
գինը՝ 10 ռ.
դասիչ 69149
Երեւան 375010
Հանրապետության 47
հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU

Սոմալի

Ամերիկացի չորս զինվոր սպանվեց, սոմալցիները սպասում են դատաստանի

Կիրակի օրը մայրաքաղաք Մոգադիշոյի մոտ ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերի կազմում ծառայող չորս ամերիկացի զինվորների սպանությունը խոր հուզում առաջացրեց ամերիկյան շրջանակների եւ սոմալցիների մոտ հավասարապես: Ականի պայթյունի հետեւանքով մարտակառքում զոհված զինվորների համար «համապատասխան քայլեր» անելու մասին նախագահ Քլինթոնի սպառնալիքը սոմալցիներին հիշեցրեց անցյալ ամսվա օդային ռմբակոծությունները, որոնք հետեւել էին պակիստանցի 23 զինվորների սպանությանը: Արարքի հեղինակ են նկատվում գեներալ Այդիդի կողմնակիցները: Հայտնի չէ, թե ամերիկացիները ինչպիսի պատասխան կտան եւ արդյոք նրանց կհաջողվի՞ խուսափել անմեղ զոհերից: Երեկ ուշ երեկոյան Մոգադիշոյի օդանավակայան հասավ ամերիկյան 47 զրահամեքենա: ■

Հռոմ

Խորհրդակցություններ հայերի եւ ադրբեջանցիների մասնակցությամբ

Օգոստոսի 9-10 Հռոմում անցկացվում են ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի 9-ը երկրների՝ Ռուսաստանի, Թուրքիայի, ԱՄՆ-ի, Գերմանիայի, Չեխիայի եւ Սլովակիայի, Բելառուսի, Շվեդիայի, Ֆրանսիայի եւ Իտալիայի ներկայացուցիչների խորհրդակցությունները Հայաստանի եւ Ադրբեջանի պատվիրակությունների հետ: Հայաստանը, ըստ ՀՀ Անվտանգության խորհրդի ռուբյան, ներկայացնում են ՀՀ արտգործնախարարի 1-ին տեղակալ Ժիրայր Լիպարիտյանը, արտգործնախարարի խորհրդական Արման Այվազյանը, ԱԳՆ ռազմաքաղաքական վարչության 3-րդ քարտուղար Ռուբեն Ավշարյանը: Ադրբեջանը ներկայացնում են հանրապետության նախագահի արտաքին հարաբերությունների հարցերով խորհրդական Վաֆա Գուլիզադեն, ԱԳՆ միջազգային կազմակերպությունների վարչության պետի տեղակալ Վագիֆ Սադիխովը, ԱԳՆ վերլուծական բաժնի վարիչ Թոֆիկ Զուլֆուգարովը եւ Լեռնային Ղարաբաղի ադրբեջանական համայնքի ղեկավար Նիզամի Բահմանովը: Ինչպես տեղեկացանք ՀՀ ԱԳՆ-ից, հանդիպման ընթացքում քննարկվելու են «Անհապաղ միջոցառումների մասին» ժամանակացույցին, դրան կից հավանաթյան գոտու սահմանմանը եւ խաղաղ համակարգող հանձնաժողովի կարգավիճակին վերաբերող փաստաթղթի նախագիծը:

Մինչ այդ, օտար եւ ռուս լրատվության միջոցները հաղորդեցին, թե ենթադրվում է, որ խմբի նախագահ Մարիո Ռաֆայելլին նախկինում կապեր է ունեցել մաֆիայի հետ: Թե որքանով են այդ տեղեկությունները հավաստի, ցույց կտա ժամանակը: «Ազգ»

Ղարաբաղ

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻՆԵՐՆ ԱՆՑԵԼ ԵՆ ՀԱՐՁԱԿՄԱՆ ՖԻԶՈՒԼԻԻ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ

Կախավ բարձունքն անցնում է ձեռքից ձեռք

Օգոստոսի 7-ին ադրբեջանական երկու ինքնաթիռ երեք անգամ խախտել են ԼՂՀ Հադրութի շրջանի օդային սահմանը եւ ռմբակոծել Էդիլլու եւ Մելիքաշեն գյուղերը, շրջկենտրոնը եւ Մարտունու շրջանի Թաղավարդ գյուղը: Ինչպես Ստեփանակերտից հաղորդեց մեր սեփական թղթակից ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆԸ, ռմբակոծման հետեւանքով մեկ հոգի զոհվել է, երեքը՝ վիրավորվել: Նույն օրը հրթիռակոծվել է նաեւ Աղդամը: Զոհեր չեն եղել: Հաջորդ օրը երեկոյան Ֆիզուլու կողմից հրթիռակոծվել է Մարտունի քաղաքը, որի արդյունքում երեք խաղաղ բնակիչ զոհվել է, հինգը՝ վիրավորվել:

Երեկ, օգոստոսի 9-ին, ժամը 14-ին ադրբեջանական բանակի ստորաբաժանումները Ֆիզուլու կողմից հարձակվել են Մարտունու եւ Հադրութի ուղղությամբ: Ոչ պաշտոնական աղբյուրների համաձայն, նրանց հաջողվել է գրավել մի քանի պահակակետ, այդ թվում Կախավ բարձունքը: Կան զոհեր:

Մինչդեռ երեկ ողջ օրվա ընթացքում ադրբեջանական աղբյուրները հաղորդեցին, թե կասեցվել է հայկական ուժերի առաջխաղացումը Ֆիզուլու ուղղությամբ: Ադրբեջանական զինված ստորաբաժանումներն իբր ազատագրել են Ղարամամեդլի եւ Ջարգյար գյուղերը: Միեւնույն ժամանակ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը նույնպես հաղորդում է Մենգելենապա (Կախավ) բարձունքի գրավման մասին: Ըստ նույն աղբյուրի, այդ մարտի ընթացքում հայկական կողմը կորցրել է երկու տանկ, սպանվել են մոտ 20 հայ զինվոր: Ըստ Թուրան գործակալության, ադրբեջանցիները նույնպես տվել են կորուստներ:

Ադրբեջանական աղբյուրները հաղորդում են նաեւ, թե հայկական ուժերը կրկին հրթիռակոծել են Ֆիզուլին եւ Ջեբրաիլը, ինչպես նաեւ Գեդաբեկի շրջանի Նովո Իվանովկա գյուղը, որտեղ զոհվել են երեք մարդ:

Մինչդեռ Հայաստանի պաշտոնական աղբյուրները հերքում են Ադրբեջանի տարածած լուրերը եւ նշում, որ ընդհակառակը, անցած օրերին ադրբեջանցիներն են հրթիռակոծել ԼՂՀ պաշտպանական դիրքերն ու սահմանամերձ գյուղերը: Այդ է վկայում նաեւ ԻՖ գործակալությունը:

Հայաստանի պաշտպանության նախարարության մամուլի ծառայության հաղորդմամբ, երեկ գիշեր եւ առավոտյան Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում համեմատական անդորր էր: «Ազգ»

Ալիեւի կարծիքով, Ադրբեջանը ծանր օրեր է ապրում

Ադրբեջանի ղեկավար Հեյդար Ալիեւը հայտարարեց, թե հանրապետությունն ապրում է իր պատմության ամենածանր ժամանակները: Նա Ադրբեջանի հասարակական-քաղաքական իրադրությունն անվանեց «օրհասական»: Կիրակի օրը Բաքվում ամերիկացի հրեա գործարարների հետ հանդիպման ընթացքում Ալիեւը հայտարարեց, որ Ադրբեջանը ճգնաժամ է ապրում ինչպես տնտեսության, այնպես էլ քաղաքականության մեջ: Նրա կարծիքով, ճգնաժամի հիմնական պատճառն անցումն է մի հասարակական-տնտեսական կացութաձեւից մյուսին: Նախկին ամբողջատիրական համակարգից կտրվելու բնական ընթացքը եւ անկախության նվաճումը չեն կարող հիվանդագին չլինել, նշեց նա: Հեյդար Ալիեւը ճգնաժամի մյուս պատճառները համարեց արդեն հինգ տարուց ավելի շարունակվող հայ-ադրբեջանական հակամարտությունը եւ Գյանջայի հունիսյան դեպքերը, որոնց հետեւանքով Ադրբեջանը «ընդհուպ մոտեցավ քաղաքացիական պատերազմի շեմին»: Խոսելով հայ-ադրբեջանական հակամարտության մասին, Ալիեւը հայտնեց, որ «զավթողական պատերազմի» հետեւանքով այսօր գրավված է Ադրբեջանի տարածքի մոտ 17 տոկոսը, 800 հազար ադրբեջանցիներ դարձել են փախստական, եւս երկու հարյուր հազարը Հայաստանից արտաքսվել էր 1988-89 թթ.: Ալիեւը հայտարարեց, որ Ադրբեջանը պատրաստ է Լեռնային Ղարաբաղի հայերին տալ հանրապետությունում ապրող մյուս ժողովուրդների հետ հավասար իրավունքներ ու հնարավորություններ: «Մենք չենք կարող հայերին ավելին տալ, քան մյուս ժողովուրդների ներկայացուցիչներին», ընդգծեց Ադրբեջանի ղեկավարը: ԻՖ

Նավթամուղ

Այնուամենայնիվ ոչ Հայաստանի վրայով

Թուրքիայի արտգործնախարարության եւ նավթային ընկերությունների ներկայացուցիչները անցյալ շաբաթ հայտարարել էին, որ Ադրբեջանից Միջերկրական ծով կառուցվող նավթամուղը չի անցնելու Իրանով, քանի որ դրան դեմ են արեւմտյան ֆիրմաները, այլ կանցնի Վրաստանով, չնայած նախագծի արժեքը այդ դեպքում աճելու է 160 մլն դոլլարով: Իր հերթին, «Սնարք» գործակալությունը հաղորդում է, թե «Նյու Յորք թայմս» թերթում տպագրվել է ամերիկյան դիվանագետների կարծիքը, որոնք պատերազմող Կովկասի տարածքը հուսալի չեն համարել նավթամուղի համար եւ առաջարկել են ուժի մեջ պահել նաեւ Իրանի տարածքը, հետագայում Վրաստանի եւ Իրանի ճյուղերը միացնելով Թուրքիայում: Հիշեցնենք, որ Ռուսաստանը եւս ցանկություն է հայտնել միանալ Վրաստանով անցնող նավթամուղին եւ իր նավթն արտահանել Միջերկրական ծով: «Ազգ»

Աշխարհ

Պաղեստինյան պատվիրակության երեք անդամներ հրաժարական տվեցին

Արաբ-իսրայելական խաղաղության խորհրդակցություններում գրավյալ հողերի պաղեստինյան պատվիրակության երեք անդամներ, որոնց թվում նաեւ տիկին Հանան Աշրաուին, Թունիսում ՊԱԿ-ի ղեկավար Յասեր Արաֆաթի հետ տեսակցության ընթացքում վերջինիս հանձնեցին իրենց հրաժարականը: Նրանց կարծիքով, ՊԱԿ-ի ղեկավարության կողմից Արեւելյան Երուսաղեմի կարգավիճակի մասին վերջերս պետքարտուղար Քրիստոֆերին հանձնված նամակը շատ «կակուղ է»: Նրանց կարծիքով այդ նամակն անտեսում է գրավյալ հողերում ապրող պաղեստինցիների պահանջը՝ անցումային ժամանակի ընթացքում իրենց ապա ինքնավարություն: Դիտորդներից ոմանց կարծիքով, երեքի հրաժարականը «խաղ» է, որպեսզի խաղաղության խորհրդակցություններում փոխարինվեն ՊԱԿ-ի ներկայացուցիչները:

Ֆրանսիացի զինվորները Սարաեւոյի բարձունքների վրա

Սերբերի հետ կայացած համաձայնությամբ, ՄԱԿ-ի ֆրանսիացի խաղաղապահների մի խումբ երեկվանից սկսած տեղակայվեց մայրաքաղաք Սարաեւոյի վրա իշխող բարձունքների, հատկապես Բջելաշնիցա եւ Իգման գագաթների վրա: Ըստ նախնական համաձայնության, սերբական ուժերը հետզհետե հեռանալու են այդ դիրքերից, ժնեւյան բանակցություններին նոր ափ տալու եւ, թերեւս, ՆԱՏՕ-ի օդային հարվածներից խուսափելու համար: Դիտորդների կարծիքով, սակայն, սերբերը դժվար թե լքեն անցյալ շաբաթ գրաված Իգման բարձունքը, քանի որ այն հանդիսանում է պաշարված բոսնիացիների մատակարարման վերջին գիծը: Այդ պարագայում, օդային հարվածներն անկարելի կլինեն կողք կողքի դիրքավորված սերբերի ու ֆրանսիացի զինվորների վրա: Համենայն դեպս, Բրյուսելում երեկ ՆԱՏՕ-ի դեսպանները քննեցին սերբերի դեմ օդում օգտագործելու հնարավորությունները:

Ալբերտ 2-րդը գահ բարձրացավ

Բելգիայի հանգուցյալ թագավոր Բոդուեն 1-ի եղբայրը՝ Ալբերտ 2-րդը երեկ խորհրդարանի առաջ երդում տվեց եւ բարձրացավ գահ: Նա թվով 6-րդ թագավորն է 1831 թվականից ի վեր Բելգիայում հաստատված թագավորական հարստության շարքում: ■

Աշոտ Մանուչարյանը հրաժարակա՞ն է տալիս: Ըստ ոչ պաշտոնական տեղեկությունների, ազգային անվտանգության գծով ՀՀ նախագահի գլխավոր խորհրդական Աշոտ Մանուչարյանը կիրակի իր հրաժարականն է ներկայացրել Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին: Հիշեցնենք, որ անցյալ տարի գրեթե այս ամիսներին լուրեր էին պտտվում խորհրդականի հրաժարական տալու մասին, սակայն նա վերադարձավ պաշտոնի: Այս անգամ խորհրդականն ավելի վճռակա՞ն կգտնվի, թե կկրկնվի անցյալ տարվա սցենարը: Այնուամենայնիվ, որոշ աղբյուրներ ասում են, թե խորհրդականի համար ուժերից վեր է հրաժարական տալը, նախագահի համար՝ այն ընդունելը: Պայմաններից դրդված, Աշոտ Մանուչարյանը պարտավոր է մնալ իր պաշտոնին: «Ազգ»

Թբիլիսի

Ռազմագերիների հարցը

Թուրանը հաղորդում է, որ օգոստոսի 12-ին Թբիլիսիում տեղի կունենա Ադրբեջանի եւ Հայաստանի ռազմագերիների գործերի հանձնաժողովների հանդիպում: Նախատեսվում է քննարկել ռազմագերիների հաշվառման, կենտրոնացման վայրի եւ պահպանման պայմանների հետ կապված հարցեր: Ադրբեջանում արդեն ստեղծված է ռազմագերիների ճամբար, որը գտնվում է նախկին ուղղիչ աշխատանքային գաղութի տարածքում, Բաքվի մերձակա Գոբուստան վայրում: Ռազմագերիների գործերի հանձնաժողովի նախագահ Նամիկ Աբբասովը Թուրան գործակալությանն ասաց, որ հանդիպման ժամանակ Ադրբեջանի պատվիրակությունը կձգտի այն բանին, որ ադրբեջանցի ռազմագերիների համար նույնպիսի ճամբար կազմակերպվի Հայաստանի տարածքում: Անդրադառնալով փոխանակումների հարցին, Աբբասովը նշեց, որ «նրանք պետք է քննարկման առարկա լինեն եւ երկու կողմերից պետք է ազատ արձակվեն»: Սնարք

Վրաստան

ԳԱԶԱՄՈՒՂԸ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՎԱԾ Է

Առայժմ գազի մուտքը մինչեւ օգոստոսի 17-ը

Օգոստոսի 9-ի լույս գիշերը, ժամը 2-ին վերականգնվել է Վրաստանի տարածքում օգոստոսի 6-ին պայթեցված գազամուղը, որի հետեւանքով դադարեցվել էր նաեւ Հայաստանի գազամատակարարումը: Այդ ընթացքում ոչ միայն կրճատվեց բնակչության էներգամատակարարումը մինչեւ 1–2 ժամ, այլեւ կիրակի եւ երկուշաբթի օրերին դադարեցվեց Երեւանի մետրոպոլիտենի աշխատանքը, որը կապված է նաեւ էներգիայի հաճախականության հետ: Հայտնի է, որ գազի մատակարարումը կախված էր նաեւ այլ արտաքին գործոններից, այդ թվում Թուրքմենստանից, որը պահանջել էր Վրաստանից մինչեւ օգոստոսի 9-ը մարել 69 միլիարդ ռուբլու պարտքը, հակառակ դեպքում կդադարեցվի գազի մատակարարումը Վրաստան, հետեւաբար նաեւ Հայաստան: Մինչ այդ ՀՀ նախագահի մամուլի ծառայությունից տեղեկացանք, որ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը օգոստոսի 9-ին հեռախոսազրույցներ է ունեցել Վրաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեի եւ Թուրքմենստանի նախագահ Սափարմուրադ Նիյազովի հետ եւ քննարկել Հայաստանի գազամատակարարման կարգավորմանն առնչվող խնդիրներ: ՀՀ կառավարության մամուլի ծառայության ղեկավար Վլադիմիր Մանոյանը հայտնեց, որ այդ քննարկումների արդյունքում ձեռք է բերվել պայմանավորվածություն, որի համաձայն մինչեւ օգոստոսի 17-ը հետաձգվել է Վրաստանի պարտքի մարման ժամկետը եւ մինչ այդ գազի մատակարարումը կշարունակվի: «Ազգ»

Վելայաթիի այցը հետաձգվում է: Օգոստոսի 9-ին Իրանի արտգործնախարար Ալի Աքբար Վելայաթիի Բաքու կատարելիք այցը հետաձգվում է: Ադրբեջանի ԱԳՆ լրատվության վարչության ղեկավար Ռովշան Ջամշիդովն ասաց, որ պաշտոնական Թեհրանն առայժմ հայտնում չի ուղարկել իր արտգործնախարարի այցի ժամկետի վերաբերյալ: Սնարք

Անվտանգություն

2 մլն Պոլյանիչկոյի գործով

Կիրակի, եթեր ունենալով մամուլի ասուլիսում, Հս. Օսիայի եւ Ինգուշեթիայի ժամանակավոր վարչակազմի ղեկավարի պաշտոնակատար Յուրի Շատալինը հաղորդեց, որ 2 մլն ռուբլու վարձատրություն է նշանակել այն անձանց, որոնք կօգնեն Վիկտոր Պոլյանիչկոյի սպանության հետաքննության գործում: Նա չի բացառել, որ գումարը կարող է աճել մինչեւ 10 մլն: Ըստ նրա, քննությունը չի բացառում սպանությանը ռուս, հայ, ադրբեջանական, օս, ինգուշ ազգության ներկայացուցիչների մասնակցությունը: ԻՖ

digitised by A.R.A.R.@

ՌԱԿ

Սեմինար խորհրդակցություն

Օգոստոսի 6-ին ՌԱԿ Հանրապետական վարչության գրասենյակում տեղի ունեցավ ակումբների վարչականների ուսուցման սեմինար-խորհրդակցություն՝ «ՌԱԿ երկրորդ հանրապետական պատգամավորական ժողովի արդյունքները և ակումբների խնդիրները» թեմայով, որը վարում էր ՀՎ ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանը:

Սեմինարին ներկա էին Երևան քաղաքի և մերձակա շրջանների ՌԱԿ ակումբների վարչականները: Ռ. Միրզախանյանը, խոսելով ՌԱԿ 2-րդ հանրապետական պատգամավորական ժողովի արդյունքների մասին, հատկապես կարևորեց կուսակցության ծրագրի ընդունումը, այն որակելով որպես նոր փուլ կուսակցության կայացման և ամրապնդման ճանապարհին: Անդրադառնալով ներկա պահին, նա նշեց, որ ՌԱԿ-ը դարձել է լուրջ քաղաքական ուժ և դրա ապացույցն է, որ Ռամկավար ազատական կուսակցությունը իր պատմության մեջ առաջին անգամ մշակել և ներկայացրել է ՀՀ Սահմանադրության տարբերակի նախագիծ:

Ծավալված մտքերի փոխանակությանը մասնակցեցին Ն. Լևոնյանը (Էջմիածին քաղաքի «Խրիմյան Հայրիկ» ակումբ), Ա. Հակոբյանը (Մասիսի շրջանի «Մասիս» ակումբ), Զ. Մարգարյանը (Արմավիրի շրջանի «Արմավիր» ակումբ), Ս. Հարությունյանը (Սպանդարյանի շրջանի «Զարբոնք» ակումբ) և ուրիշներ:

Նախորդ սեմինար-խորհրդակցությունը, նվիրված կուսակցության գաղափարախոսության և պատմության հարցերին, վարել էր Հանրապետական վարչության անդամ Հ. Ավետիսյանը: ■

Երևան

Նախագահի հայտարարությունը

Օգոստոսի 7-ին ՀՀ նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանը հանդես եկավ հայտարարությամբ, որ մասնավորապես նշվում է, թե Հայաստանը ողջունում է Բաքու-Ստեփանակերտ երկխոսությունը՝ որպես առաջին լուրջ քայլ հակամարտող կողմերի միջև փոխըմբռնման և վստահության մթնոլորտ ստեղծելու ուղղությամբ: Միևնույն ժամանակ, Հայաստանի Հանրապետությունը իր մտահոգությունն է հայտնում երկխոսությունը որպես ԵԱՀԽ-ի խաղաղության ընթացքի այլընտրանք փորձերի առթիվ և կոչ է անում սկսված երկխոսությունը ԵԱՀԽ-ի Մինսկյան խմբի շրջանակում ընդգրկելու նպատակով: Դրա հետ մեկտեղ Հայաստանը, ողջունելով ժամանակավոր զինադադարի պայմանավորվածությունը, կոչ է անում հակամարտող կողմերին զերծ մնալ ռազմական գործողությունների հետագա ծավալումից, նոր տարածքների գրավումից, հրետանային, հրթիռային և օդային ռմբակոծումներից: Հայաստանը նաև կոչ է անում Լեռնային Ղարաբաղի իշխանություններին ոչ միայն կառուցողական մոտեցում հանդես բերել ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի բանաձևերի և ԵԱՀԽ-ի խաղաղարար ծրագրի իրականացման գործում, այլև մասնակցել Մինսկի խմբի շրջանակներում Հռոմում ընթացող խորհրդակցություններին:

Վերջին կետով Հայաստանը կոչ է անում Ադրբեջանի և Թուրքիայի իշխանություններին զերծ մնալ միջազգային կազմակերպությունների որոշումներին հակասող միակողմանի քաղաքական գնահատականներից, որոնք ոչ միայն չեն նպաստում Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի խաղաղ կարգավորմանը, այլև ավելի են բարդացնում ԵԱՀԽ շրջանակներում ընթացող գործընթացը: «Ազգ»

Այսօր Երևան է ժամանում Ղազախստանում Ավստրալիայի արտակարգ և լիազոր դեսպան Քեյվին Հոուգը, որի ղեկավարած պաշտոնական պատվիրակությունը հանդիպումներ կունենա ՀՀ ԳԽ նախագահ Բաբկեն Արարքցյանի, արտգործնախարար Վահան Փափազյանի, ֆինանսների, արդյունաբերության, գյուղատնտեսության նախարարների, փոխվարչապետ Վիգեն Չիտեչյանի, փախստականների վարչության պետի և այլ բարձրաստիճան պաշտոնյաների հետ: «Ազգ»

Հայաստան

ՁՄԵՌ-94-Ը ԱՎԵԼԻ ԴԱԺԱՆ Է ԼԻՆԵԼՈՒ

Ասում են ամերիկյան ներկայացուցիչները

«Աղետալի կացություն, որտեղ ծերերն ու երեխաները ձմեռը մնում են իրենց անկողիններում, մթան մեջ, որպեսզի չմահանան», այսպես են ասում վերջերս Հայաստան այցելած ամերիկյան մարդասիրական կամավոր կազմակերպությունների ներկայացուցիչներին ընկերակցած կառավարական ներկայացուցիչները: «Խոր հուսահատություն ու անօգնականություն», նկարագրում է այդ կազմակերպություններից մեկի մի այլ ներկայացուցիչ, իսկ Միջազգային փրկության կոմիտեի պատասխանատու Բարբարա Սմիթը ասում է. «Հայաստանում կարիքը նույնքան ստիպողական է, որքան աշխարհում աղետահար որևէ այլ տեղ: Սա մեզ համար շտապօգնության պարագա է: Շատերը պարզապես չեն կարողանալու հաղթահարել այս ձմեռն առանց զանգվածային քանակության օգնության»: Իսկ խմբի անդամներից ոմանք եղել են աշխարհի աղետալի տարբեր վայրերում, այնուհանդերձ նրանց վրա խորապես ազդել է այն, ինչ տեսել են Հայաստանում, վկայում է Ամերիկայի հայկական համագումարի մարդասիրական հարցերի գծով տնօրեն Լինդա Բեդեյանը, որն ընկերակցել էր նրանց:

Հայկական համագումարն էր, որ մաս է կազմում ամերիկյան կամավոր կազմակերպությունների համախմբմանը՝ Ինտերակցիային, օգնել խմբին Հայաստանում ծանոթանալու իրավիճակին: Ու թեև խումբը նպատակ ուներ ուսումնասիրել անդրկովկասյան երեք հանրապետություններում կարիքավորների վիճակը, սակայն նրան հաջողվել է լինել միայն Վրաստանում և Հայաստանում, իսկ Ադրբեջանում տիրող վիճակը նրանց թույլ չի տվել այդ աշխատանքն անել: Այնուամենայնիվ, ամենից ավել Հայաստանն է, որ ազդել է նրանց վրա, ինչպես ասում է Բեդեյանը: «Հայերը, ասում է նա, արդեն վաղուց ծախսել են իրենց ունեցած խնայողություններն ու պաշարներն անցյալ ձմեռը վերապրելու համար: Խմբի անդամները նկատեցին, որ քանի որ սախարավազ չկա, մարդիկ այս տարի չեն կարողանալու առաջիկա ձմռան համար նախապատրաստվել: Պայմանները Հայաստանում համեմատելի են Սարաևոյի հետ, միայն ավելի վատ»:

Այցելությունների ընթացքում Հայաստանի կառավարության կողմից մատնանշվել է, որ ձմռան համար ամենաանհրաժեշտ բանը վառելիքն է և թե համապատասխան նախարարություններն այս հարցի վրա են կենտրոնացել: Գալիք ձմեռը նույնքան վատ և դաժան է լինելու, սպառնալով հատկապես ավելի քան մեկ միլիոն անտուն բնակիչներին: Յուրաքանչյուր երեք բնակչից մեկը զուրկ է մնայուն որևէ տեսակ պատսպարանից: Հաշվարկված է, որ 7 միլիոն դոլար է պետք գնելու և ամբարելու համար 37,6 միլիոն լիտր կերոսին, որը քաղաքաբնակ 125 հազար բնակիչների կբավարարի ձմռան 100 օրերն անցկացնելու համար: Կառավարության ներկայացուցիչները հայտնել են նաև, թե մարդկանց մարդասիրական օգնություն և գյուղատնտեսական սերմեր հասցնելու համար խիստ պակասում է նաև տրանսպորտի համար ծախսվող վառելիքը, և այցելուների խումբն ավելի հետաքրքրված է գոնե դպրոցները ջեռուցելու հարցով, որպեսզի երեխաները փոխանակ տանը սառելու, ինչպես անցյալ ձմեռ, տաք դասասենյակներում մնան:

Կարևորագույն ուրիշ հարց է սնունդը: Բեդեյանը խմբի անդամների համար նախաձեռնել էր փորձ, ստուգելու համար, թե ինչպես միջին քաղաքացին պետք է պայքարի սնունդ հասցնելու համար իր ընտանիքի սեղանին: «Երևանի բացօթյա շուկան այցելելիս, պատմում է նա, խմբի անդամներից յուրաքանչյուրին տվեցին 3000 ռուբլի, որ շատ քաղաքացիների ամսական եկամուտն է: Նրանց հաջողվեց ընդամենը 1 կիլոգրամ պանիր և 1 հավ գնել այդ դրամով: Ցնցիչ էր: Ահա թե բազմաթիվ ընտանիքներ ինչով պիտի անցկացնեն ամբողջ ամիսը»:

Պատսպարանի հարցը տակավին գլխավոր խնդիր է երկրաշարժի գոտում: 200 հազարից ավել հայեր մնում են առանց մնայուն բնակարանի, իսկ 400 հազար աղետից վերապրողներ կարիք ունեն մարդասիրական ամեն տեսակ օգնության: «Պայմանները սոսկալի են, ասում է պատվիրակության անդամներից մեկը, ամբողջ ընտանիքներ ապրում են չտաքացվող մետաղյա կոնտեյներների մեջ, 1988-ից ի վեր: Սրանք ժամանակավոր բնակարաններ չեն կարող կոչվել»:

Խմբի անդամներից շատերը նկատում են, թե Կովկասում տիրող վիճակը չի ստանում անհրաժեշտ ուշադրություն զանգվածային լրատվության միջոցներից: «Երբ հասարակությունը իմանար, հնարավոր բոլոր միջոցներով օգնության կփութար», ասում է Բարբարա Սմիթը:

Հայաստան այցելած պատվիրակներից շատերը ներկայումս առաջարկներ են ներկայացնում USAID-ին և ամերիկյան կառավարական այլ ծառայություններին, Ձմեռ-94-ի և ավելի երկարաժամկետ օգնության համար: Այս պահին USAID-ն արդեն իսկ 5 միլիոն դոլար է հատկացրել ձմռան նախապատրաստական ծրագրերի համար: Սակայն դա շատ քիչ է Հայաստանի վառելիքի պահանջների մեկ չնչին մասն էլ բավարարելու համար: Հայկական համագումարն իր ներքին դիմումներ է հղում Կոնգրեսին և Քլինթոնի վարչությանը:

Հայկական Համագումարի լրատվական կենտրոն, Վաշինգտոն

Պատերազմ

Հրադադարը խախտեցին ադրբեջանցիները

Մարտերը Ֆիզուլիի շրջանում շարունակվում են

Չնայած ժամանակավոր հրադադարի մասին պայմանավորվածությանը, անցած շաբաթ, սկսած օգոստոսի 4-ից ադրբեջանական հենակետերից անընդհատ հրթիռակոծվեցին ԼՂՀ Մարտունու և Հադրութի շրջանների պաշտպանական դիրքերը: Միևնույն ժամանակ, օգոստոսի 4-ի երեկոյան, Աղդամի շրջանում ադրբեջանական բանակի ստորաբաժանումները հարձակվել են Քենգիրլի գյուղի ուղղությամբ, փորձելով ճեղքել հայկական ուժերի պաշտպանական դիրքերը, սակայն հանդիպելով արժանի հակահարվածի, նահանջել են նախկին դիրքերը: Օգոստոսի 5-ից Ֆիզուլիից կրկին հրետակոծվել են Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու և Հադրութի շրջանների պաշտպանական դիրքերը, իսկ հաջորդ օրը՝ հուլիսի 6-ին, մեծ ուժեր կուտակելով Ֆիզուլու շրջանի տարածքում, ադրբեջանական բանակի ստորաբաժանումները լայնածավալ հարձակման անցան Հադրութի և Մարտունու շրջանների սահմանամերձ բնակավայրերի ուղղությամբ: Հակառակորդը նպատակադրվել էր գրավել Ֆիզուլի շրջկենտրոնի մերձակայքում գտնվող Կախավ բարձունքը: Ծավալված մարտերի ընթացքում ադրբեջանցիներին հաջողվեց գրավել չորս պահակակետեր, որոնք օրվա երկրորդ կեսին վերագրավվեցին ԼՂՀ զինված ուժերի կողմից: Փաստորեն, օգոստոսի 6-ի լայնածավալ հարձակումներով ադրբեջանցիները կրկին խախտեցին եռօրյա հրադադարի մասին վերջին պայմանավորվածությունը:

Դրան զուգահեռ անցած շաբաթվա ընթացքում կտրուկ սրվեց իրավիճակը նաև Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում: Օգոստոսի 3-ին, իսկ այնուհետև նաև 5-6-ին, Ադրբեջանի տարածքից գնդակոծվեցին Հայաստանի Նոյեմբերյանի, Տավուշի և Կրասնոսելսկի շրջանների գյուղերը, մինչև անգամ Բերդ շրջկենտրոնը: Ըստ ադրբեջանական աղբյուրների, վերջին օրերի ընթացքում Հայաստանի հետ սահմանամերձ գյուղերում սպանվել է Ադրբեջանի 5 խաղաղ բնակիչ, 4-ը՝ վիրավորվել:

Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության տվյալների համաձայն, ուրբաթ օրվա երեկոյան ժամերին հայկական զինված կազմավորումները հարձակվել են Ֆիզուլու շրջանի բնակելի տարածքների վրա: Սակայն նույն աղբյուրը նաև նշում է, թե հայկական ուժերը հետ են մղվել, թեև շարունակվել է Ֆիզուլի շրջկենտրոնի հրետակոծումը:

Կիրակի օրը, Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության հաղորդմամբ, ժամը 14-ի դրությամբ հայկական ուժերը գրավել են Ֆիզուլիից 2 կմ հեռու գտնվող Ղարամամեդլի գյուղը: Ադրբեջանցիները նահանջել են դեպի քաղաքի արվարձանները և շարունակել պաշտպանական մարտերը: Նույն օրը երեկոյան ադրբեջանցիները կրկին հետ են վերցրել Ղարամամեդլի գյուղը:

Թեժ մարտեր են գնացել Դիլագարդա գյուղի մոտ, ուր հայկական տանկերը փորձել են ճեղքել ադրբեջանցիների պաշտպանական դիրքերը: Ադրբեջանական բանակի հրամանատար գեներալ Զաուր Ռզաևը մեղադրել է հայկական կողմին հրադադարը խախտելու մեջ, և ըստ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության, կիրակի օրը Հայաստանի տարածքից ուժգին հրթիռահրետակոծության են ենթարկվել Ադրբեջանի Ղազախի, Աղստաֆայի, Գետաբեկի, Թոուզի շրջանները: M-24 ռազմական ուղղաթիռով հրետակոծելով Թաուզ շրջկենտրոնը, զոհվել է 5, վիրավորվել 11 մարդ: Հայ մարտիկները 2 հետևակի մարտական մեքենաներով հարձակվել են Զանգելանի շրջանի սահմանամերձ գյուղերի վրա, սակայն Ինտերֆաքս գործակալությունը չի կարողացել հաստատել կամ ժխտել հայկական ուժերի հարձակումների մասին լուրերը, իսկ հայկական աղբյուրները հերքել են Ֆիզուլի շրջկենտրոնի և Ադրբեջանի սահմանամերձ շրջանների հրետակոծման մասին լուրերը:

Միաժամանակ, շաբաթ օրը երեկոյան զրահամեքենաներից և տանկերից հակառակորդը կրակ է բացել Մեղրու շրջանի Ազատակ գյուղի ուղղությամբ: Հայ մարտիկների ձեռնարկած պատասխան գործողություններից հետո, հակառակորդը տալով կենդանի ուժի կորուստներ, լռել է: Իսկ ՀՀ պաշտպանության նախարարության հաղորդման համաձայն, կիրակի օրը երեկոյան «Գրադ» կայանից հրետակոծվել է Գորիսի շրջանի Տեղ գյուղը: Նախնական տեղեկության համաձայն, լուրջ հետևանքներ չկան:

Մի խոսքով, մինչ Հռոմում շարունակվում են ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի անդամ երկրների խորհրդակցությունները, Ադրբեջանի զինված ուժերը, խախտելով երկկողմ հրադադարի մասին պայմանավորվածությունները, շարունակում են հրահրել նոր ռազմական գործողություններ ԼՂՀ-ի և Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում: Ա. Հ.

Բաքու

Խոջալուի մեղավորները

Ադրբեջանի խորհրդարանի քննչական հանձնախումբը շաբաթ օրը հրապարակեց Լեռնային Ղարաբաղում, մասնավորապես Խոջալու քաղաքում, ադրբեջանցիների «ցեղասպանության» հետաքննության արդյունքները, որոնց համաձայն, 1992 թ. փետրվարի 25-26-ը հայկական կազմավորումների կողմից Խոջալուի գրավման ընթացքում սպանվել է 450 և վիրավորվել 400 մարդ: Հանձնախմբի կարծիքով, «Խոջալուի բնակիչների անվտանգությունը չապահովելու և անհրաժեշտ չափով իրենց պաշտոնական պարտականությունները չկատարելու համար» պատասխանատվություն են կրում նախկին նախագահ Այազ Մութալիբովը, նախկին վարչապետ Հասան Հասանովը, պաշտպանության, անվտանգության և ներքին գործոց նախկին նախարարները: ԻՖ

Ադրբեջանի կորուստները 665 միլիոն դոլար

Նախնական հաշվարկների համաձայն, «Հայաստանի ագրեսիայից» Ադրբեջանի կրած վնասը կազմում է ավելի քան 665 միլիոն դոլար: Այս մասին ասվում է Ադրբեջանի պետվիճկոմի «Ադրբեջանի դեմ Հայաստանի ագրեսիայի հետևանքների մասին» հաղորդագրության մեջ: Պետվիճկոմի տվյալների համաձայն, հայկական կազմավորումներն այսօր «օկուպացրել են» Ադրբեջանի տարածքի ավելի քան 11 տոկոսը, կամ 9000 քառ. կմ: Ադրբեջանի տարածքում գրված են հակամարտության գոտուց եկած ավելի քան 380 հազար փախստականներ: Հանրապետության տարածքի «բռնակցումն» սկսվելու պահից կողոպտվել, հրկիզվել և ավերվել է 510 բնակավայր, այդ թվում 206-ը Վերին Ղարաբաղում, 116-ը՝ Լաչինի, 127-ը՝ Քելբաջարի, 36-ը՝ Աղդամի, 10-ը՝ Ֆիզուլու, 8-ը՝ Զանգելանի, 5-ը՝ Ղազախի շրջաններում և մեկը Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետությունում: Ավերվել են նաև մոտ 4 հազար արդյունաբերական ու շինարարական կազմակերպություն, կոլտնտեսություն, խորհտնտեսություն, առևտրի, հասարակական սննդի և սպասարկումների օբյեկտներ: Կողոպտվել են ավելի քան 5 միլիոն քառ. կմ ընդհանուր մակերեսով 75 հազարից ավելի բնակելի շինություններ, սոցիալ-մշակութային ավելի քան 2 հազար օբյեկտներ: ԻՖ

«Մուսավաթը» կբոյկոտի հանրաքվեն

Ադրբեջանի ազդեցիկ ընդդիմադիր կուսակցություններից մեկը՝ «Մուսավաթը», հայտարարեց, որ Աբուլֆազ Էլչիբեյին վստահություն հայտնելու օգոստոսի 29-ի հանրաքվեի արդյունքները կարող են միայն հանձնարարականի բնույթ ունենալ, քանի որ երկրի սահմանադրությամբ չի նախատեսվում նախագահի պաշտոնանկություն հանրաքվեի արդյունքների հիման վրա, որ արտակարգ դրության, ժողովրդից նախագահի արհեստական մեկուսացման, պետական քաղաքական ամբողջ մեքենայի նպատակային գործունեության պայմաններում անցկացվելիք հանրաքվեի արդյունքները «կխեղաթյուրվեն»: «Մուսավաթը» հանրաքվեն կարող է օրինական համարել միայն նախագահի լիազորությունները Ալիևին հանձնելու մասին Միլլի մեջլիսի որոշումը, արտակարգ դրության մասին օրենքի գործողությունը չեղյալ հայտարարելու, Էլչիբեյի Բաքու վերադառնալու համար պայմաններ ստեղծելու դեպքում: «Հակառակ դեպքում «Մուսավաթ» կուսակցությունը ժողովրդին կոչ կանի բոյկոտել հանրաքվեն»: ԻՖ

Հիմնվել է միջբանկային վալյուտային բորսա

Ադրբեջանի ազգային բանկը և 4 խոշոր բաժնետիրական առևտրային բանկեր հիմնել են Բաքվի միջբանկային վալյուտային բորսա: Դրա ստեղծումը կօգնի երկրում տարադրամների լիարժեք շուկայի կազմակերպմանը և մանաթի փոխարժեքի կայունացմանը: Այստեղ առևտուր կարվի միայն ազատ փոխարկելի տարադրամով, բայց նաև նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների ազգային դրամական միավորներով: Սնարֆ

digitised by A.R.A.R.@

Փոքրամասնություն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՌՈՒՍԱԽՈՍ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ազգային փոքրամասնությունների խնդիրն առավել նուրբ եւ դժվար լուծելիներից է նախկին ԽՍՀՄ-ից ժառանգություն մնացած հարցերի ընդհանուր շարքում: Ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների անդադրում վածություն, փախստականների մեծ թիվ, կոնֆլիկտային իրավիճակներ, այդ թվում նաեւ զինված՝ սա է նախկին Խորհրդային Միությունում ազգային քաղաքականության խեղաթյուրման հետեւանքը:

Նույյան տառանի թղթակից Սուսաննա Պետրոսյանը դիմեց ռուսական մշակույթի «Հարմոնիա» միջազգային կենտրոնի նախագահ ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՄԻԽԱՅԼՈՎԻՆ, խնդրելով պատմել ներկայումս ռուսախոս բնակչության ներկայացուցիչների առջեւ ծառացած խնդիրների մասին:

ՏԵՂԵԿԱՆՔ. Ռուսական մշակույթի «Հարմոնիա» միջազգային կենտրոնը կազմվել է 1993 թ. մարտին: Կենտրոնի մշտական անդամների թիվը 60 է: «Հարմոնիան» մասնաճյուղեր ունի Գյումրիում եւ Վանաձորում: Հայաստանի ռուսախոս բնակչության շահերը ներկայացնող կենտրոնը ռուսներից բացի միավորում է տարբեր ազգությունների ներկայացուցիչների՝ ուկրաինացիների, բելառուսների, հրեաների, գերմանացիների, հայերի, առաջին հերթին փախստականների: Այդ միավորման հիմքում ընկած է ռուսական մշակույթի կողմնակից լինելու սկզբունքը:

— Որո՞նք են ձեր կազմակերպության հիմնական խնդիրները, ինչպիսի՞ն է դրա կառուցվածքը:

— Կենտրոնում ստեղծված են մշակույթի, կրթության, քաղաքականության եւ իրավապաշտպանության, սոցիալ-կենցաղային հարցերի, տնտեսության աշխատանքային հանձնաժողովներ: Այս ուղղությունները սահմանում են խնդիրների հիմնական շրջանակը: Մեր կենտրոնի խնդիրն է առաջին հերթին օգնել նրանց, ովքեր վճռել են մնալ Հայաստանում:

Կազմակերպությունը գլխավորում է նախագահը, որը 6 փոխնախագահ ունի գործունեության հիմնական ուղղությունների գծով: Կենտրոնի հստակ կառուցվածքը դայմանավորում է նրա արգասավոր աշխատանքը:

— Այսօր հանրապետության ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչները ի՞նչ հիմնական դժվարություն ունեն:

— Գաղթը: 1989 թ. մարդահամարի արդյունքների համաձայն, Հայաստանում ապրում էր 51,6 հազար ռուս, ներկայումս, մեր տվյալների համաձայն, մնացել է 15-20 հազար, ըստ որում, հիմնականում խառնամուսնական ընտանիքներում: Ցավոք, մեկնողների հոսքը չի դադարում: Հայաստանից մեկնում են նաեւ մոլոկանները: Ներկայումս նրանց թիվն այնքան փոքր է, որ ՀՀ կառավարությունը լիովին կկարողանար օգնել նրանց:

— Ձեր կարծիքով, ի՞նչն է ընկած գաղթի հիմքում:

— Վերջերս «Հարմոնիա» կենտրոնի անցկացրած սոցիոլոգիական հետազոտությունը (հարցման ենթարկվեց մոտ 1000 մարդ) ցույց տվեց, որ Հայաստանից ռուսախոս բնակչության արտագաղթի հիմնական պատճառները նույնն են, ինչ հայերինը, այսինքն, պատերազմի եւ շրջափակման պատճառած տնտեսական ու սոցիալական դժվարությունները: Կարեւոր է նաեւ նշել, որ հարցման մասնակիցների 80 տոկոսին հուզում է կրթության խնդիրը: Ռուսական դպրոցների չմտածված կտրուկ փակումը, ռուսաց լեզվի կիրառման ոլորտի զգալի նեղացումը նպաստում են ՀՀ-ից ռուսախոս բնակչության մեծ արտահոսքին:

Կարծում եմ, այստեղ անհրաժեշտ կլիներ անցման ժամանակաշրջան, այսինքն, երկու լեզուների թեկուզ կարճատեւ իրավահավասար գործածություն: Այս տարվա հունիսին կայացած «Ռուսական մշակույթի տեղը Հայաստանի կրթական համակարգում» խորհրդաժողովում մենք առաջարկեցինք ստեղծել երկլեզու դպրոցներ, որոնցում դասավանդումը պետք է կատարվի ռուսերեն եւ հայերեն: Նախնական հաշվարկներով մեզ պետք են 3-4 նման դպրոց Երեւանում եւ մեկական Գյումրիում ու Վանաձորում: Այս խնդրի լուծումը մեծապես կախված է կառավարության դիրքորոշումից:

— Դուք ասացիք, որ կենտրոնի հանձնաժողովներից մեկն զբաղվում է տնտեսական հարցերով: Ի՞նչ է ծրագրվում իրականացնել այդ բնագավառում:

— Կենտրոնի հովանու ներքո ստեղծված է երկու դուստր ձեռնարկություն՝ «Միլոնես» կարի արտադրական ֆիրման եւ «Սեւեր» առեւտրագնման ձեռնարկությունը, որը կգործակցի Ռուսաստանի համապատասխան կառույցների հետ: Բացի դրանից, նախատեսվում է բացել բարի ծառայությունների «Զարոտսա» կոմբինատ, այսինքն, ծառայություններ մատուցել տանը, որը փաստորեն այժմ չկա ՀՀ-ում: Նաեւ ծրագրվում է ստեղծել մշակութահանդիսային ձեռնարկություն, որը կզբաղվի համերգների, ներկայացումների կազմակերպմամբ եւ այլն: «Հարմոնիա» կենտրոնը Հայաստանում տնտեսական նոր ձեւերի եւ սոցիալական նախաձեռնությունների ընկերակցության գլխավոր հիմնադիրն է: Նման ընկերակցություն կա նաեւ Մոսկվայում, այն միավորում է ռուսական եւ արտասահմանյան բազմաթիվ ֆիրմաներ:

Այդ համասեռ կազմակերպության հետ մենք սերտ կապեր ենք հաստատել: Ռուսական կողմը խոստացել է մեզ վարկեր տալ արտոնյալ պայմաններով: Նախատեսվում է, որ կենտրոնի ֆինանսական հարցերը կլուծվեն ընկերակցության եւ ձեռնարկությունների մասհանումների հաշվին:

— Դուք կապեր պահպանո՞ւմ եք ՀՀ-ում գտնվող ռուսաստանցի զինծառայողների հետ:

— Զինծառայողների ընտանիքների անդամները մեր օգնականներից մեկն են: Կենտրոնը մշտական կապի մեջ է Հայաստանի տարածքում տեղաբաշխված ռուսական զորքերի հրամանատարության հետ:

— Մոտ ժամանակներս կենտրոնը ի՞նչ է նախատեսում:

— Նախատեսում ենք հիմնել «Մարդու իրավունքների պաշտպանության» հիմնադրամ: Դա թույլ կտա շատ խնդիրներ լուծել պատշաճ դրոֆեսիոնալ մակարդակով: Պատրաստվում է նաեւ Մայակովսկու 100-ամյա հոբելյանին նվիրված երեկույթ: Այդ միջոցառումը նախատեսվում է անցկացնել օգոստոսի վերջին-սեպտեմբերի սկզբին:

ՆՏ

CEMA

CENTRE DE MANAGEMENT D'ARMENIE

ՀՀ առեւտրաարդյունաբերական պալատը եւ ֆրանսիական ԺԻԱ ընկերությունը համատեղ ստեղծել են Հայաստանի Մենեջմենտի կենտրոն ՍԵՄԱ, որը գործում է 1991 թվականից: Կենտրոնի նպատակն է պատրաստել բարձրորակ մասնագետներ շուկայական տնտեսության տարբեր ոլորտներում աշխատելու համար: ՍԵՄԱ կենտրոնը կազմակերպում է 1993-94 ուսումնական տարվա ընդունելությունը: Ուսումնառությունը բաղկացած կլինի 13 ցիկլերից, յուրաքանչյուրը մեկ շաբաթ տեւողությամբ:

ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

1. Շուկայական տնտեսություն
2. Ձեռնարկությունը եւ նրա կազմակերպությունը
3. Մենեջմենտ եւ մարդկային ռեսուրսներ
4. Արդյունաբերական արտադրության մեթոդներ
5. Հաշվապահություն
6. Ձեռնարկության ֆինանսական վերլուծությունը եւ հարաբերությունները դրամատան հետ
7. Մարկետինգ
8. Վաճառք եւ բաշխում
9. Միջազգային առեւտուր եւ արտահանման տեխնիկաները
10. Ձեռնարկությունների իրավունք
11. Կառավարման ինֆորմատիկա
12. Համատեղ ձեռնարկություններ
13. Արտադրության քաղաքականությունը

Ցանկացողները կարող են ունկնդրել ծրագրի ցիկլերից յուրաքանչյուրին՝ ըստ ընտրության, ինչպես նաեւ հաջորդաբար բոլոր ցիկլերին: Դասընթացներն անցկացնում են Ֆրանսիայի փորձառու մասնագետները՝ միաժամանակյա թարգմանությամբ: Դասընթացն ավարտողներին կտրվեն համապատասխան վկայականներ:

ՍԵՄԱ կենտրոնը Ձեզ տեղեկացնում է, որ ուսումնական տարվա վերջում դասախոսությունների ողջ ցիկլին մասնակցած ունկնդիրներից լավագույններին Ֆրանսիա վերապատրաստման մեկնելու հնարավորություն կընձեռվի:

Մանրամասն տեղեկություններ կարելի է ստանալ
56-51-94 հեռախոսահամարով
Հասցեն. Հանրապետության 39.
ՀՀ առեւտրաարդյունաբերական պալատ

ՀՀ

Լցակայանները պատգամավորների տեղական խորհուրդներին

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1993 թ. օգոստոսի 5-ի թիվ 408 որոշմամբ, ՀՀ էներգետիկայի եւ վառելիքի նախարարության ենթակայության տակ եղած ավտոլցավորման կայանների եւ նավթամթերքի մատակարարման բազաների մի մասը հանձնվել է պատգամավորների տեղական խորհուրդների եւ համապատասխան նախարարությունների տնօրինությանը:

Մասնավորապես, Երեւանի քաղաքային խորհրդի գործկոմի ենթակայությանն է հանձնված 8 կայան: Դրանք են՝ թիվ 2, 5, 7, 9, 11, 14, 15, 19 ավտոլցավորման կայանները:

Պատգամավորների տեղական խորհուրդների գործկոմների ենթակայությանն է հանձնվել նավթամթերքի մատակարարման բազաների ենթակայության 27 ավտոլցավորման կայան:

ՀՀ տրանսպորտի եւ հաղորդակցության նախարարության ենթակայությանն է հանձնվել Մղիսակի նավթամթերքի մատակարարման բազան, իսկ ՀՀ արդյունաբերության նախարարությանը՝ Կապանի նավթամթերքի մատակարարման բազան՝ համակարգի ձեռնարկություններն ու կազմակերպությունները նավթամթերքով ապահովելու նպատակով:

ՀՀ ԿԼԾ

Սկանդալ

Յակուբովսկին Տորոնտոյում

Վերջերս հայտնի դարձած 30-ամյա իրավաբան Դմիտրի Յակուբովսկին հերքել է լուրերն այն մասին, թե կալանավորվել էր հայ-քաղաքական սահմանն անլեգալ կերպով անցնելիս: Ինչպես ուրախ իր երեկոյան թղթակցման մեջ հաղորդել է «Իզվեստիան», Յակուբովսկին օգոստոսի 6-ի առավոտյան խմբագրություն է զանգահարել Տորոնտոյից:

Յակուբովսկու խոսքերով, նա վերջերս եղել է Մոսկվայում՝ կատարելու համար «վկայի իր քաղաքացիական պարտքը»: «Ինձ կանչել էին Ռուսաստանի իշխանությունները, այդ էր պատճառը, որ ես Մոսկվայում էի: Իմ հանդեպ ոչ մի ոտնձգություն չի եղել: Ոչ մի տհաճության չի եղել: Ամեն ինչ օրենքի սահմաններում»:

Յակուբովսկին, որը մեղադրվում է ֆինանսական մեքենայությունների, զենքի անօրինական վաճառքի եւ այլնի մեջ, համաձայնել է մոտ ապագայում մանրամասն պատասխանել «Իզվեստիայի» հարցերին:

ԻՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ

Հայկական ծրագրեր ընկերությունն առաջարկում է հաշվապահության աշխատանքների ավտոմատացման «ՀԾ-Հաշվապահություն 2.0» փաթեթը:

Այն սպասարկում է հաշվապահության բոլոր բաժինները, բոլոր հաշիվները, բոլոր հաշվետվությունները:

«ՀԾ-Հաշվապահություն 2.0» փաթեթը կազմված է հետեւյալ ծրագրերից.

- Գլխավոր գիրք- Բալանս
- Դեբիտորների հաշիվներ- Արտադրանքի իրացման հաշվառում
- Կրեդիտորների հաշիվներ- Մատակարարման հաշվառում
- Դրամարկղ- Բանկի գործողություններ
- Աշխատավարձի հաշվարկ
- Հիմնական միջոցների հաշվառում
- Պահեստ

Հասցեն՝ Տերյան 57
Հեռ. 252463, 254758, 584545

Կարճ

Դրամային թղթադրամների փոխանակման մասին

Նշելով դրամանիշերի փոխանակումը նախապատրաստելիս Կենտրոնական բանկի եւ կառավարության դրսեւորած անբավարար կազմակերպվածությունը, որը բնակչության լուրջ դժգոհությունը հարուցեց, Ռուսաստանի Գերագույն խորհուրդն ուրբաթ օրը Կենտրոնական բանկին հանձնարարեց «1961-1992 թթ. գանձարանային եւ բանկային տոմսերը շրջանառությունից հանել «Դրամական համակարգի մասին» Ռուսաստանի օրենքով եւ Կենտրոնական բանկի մասին օրենքով սահմանված կարգին համապատասխան»: Կառավարությանը եւ կենտրոնական բանկին նաեւ հանձնարարվեց մեկամսյա ժամկետում բանակցություններ վարել եւ համապատասխան համաձայնագրեր կնքել ԱՊՀ այն երկրների հետ, որոնք ցանկություն են հայտնել ռուսական ռուբլին օգտագործել որպես օրինական վճարամիջոց: Գերագույն խորհուրդը կենտրոնական բանկին պարտավորեցրեց մինչեւ սեպտեմբերի 15-ը հաշվետվություն ներկայացնել հին դրամանիշերի ազգրավման արդյունքների մասին:

ԻՏ

ԱՄՆ-Հայաստան ազատ առեւտրի պայմանագիրը սենատում

Ամերիկայի Հայկական համագումարի Երեւանի գրասենյակից տեղեկացնում են, թե սենատորներ Ջիմ Գրենն ու Ջոն Մաքքեյնն օրերս սենատին են ներկայացրել Մ. Նահանգների եւ Հայաստանի միջեւ ազատ առեւտրի պայմանագրի օրինագիծը: Հայկական ազատ առեւտրի ակտը (S 1344), որը սենատորներն օգոստոսի 3-ին դրել են սենատին, ուղղված է Հայաստանում խաղաղության, բարգավաճման եւ ազատ շուկայական հարաբերությունների ստեղծմանը: Սենատոր Գրենն ասել է, թե «ազատ ընտրությունները, ազատ ձեռնարկատիրությունը եւ ազատ առեւտուրը դեպի բարգավաճում տանող փորձված միջոցներ են»: Նա հույս է հայտնել, որ օրինագծի ընդունումը կարելիություն կստեղծի Հայաստանում օտարերկրյա ներդրումների, ապրանքների եւ ծառայությունների ոլորտի ընդարձակման համար, կբարելավի միլիոնավոր հայերի կյանքը: Իր հերթին, սենատոր Մաքքեյնը կոչ է արել սենատին շուտափույթ ընդունել օրինագիծը, որը գործնական հավաստիացումը կլինի մասնավորապես Անդրկովկասի հանդեպ ամերիկյան քաղաքականության օգտակար նպատակաուղղվածության մասին:

Երկու սենատորները վերջերս Հայաստան էին այցելել Հայկական համագումարի Վաշինգտոնի եւ Երեւանի գրասենյակների կազմակերպությամբ: «Ազգ»

«Բրավոն» կազմալուծվում է

«Բրավո» խումբը կորցնում է իր միջուկը: Արդեն 11 ամիս է, ինչ Հայաստանի երիտասարդությունն ունի «իր» խումբը՝ «Բրավոն»: Սակայն հայտնի է դարձել, որ «Բրավո»-ից միանգամից հեռացել են նրա 12 աշխատակիցները: Մեր թղթակիցը հանդիպեց խմբի գլխավոր խմբագիր Դավիթ Ալավերդյանին (նա եւս խումբը լքած աշխատակիցների կազմում է), խնդրելով մեկնաբանել այս որոշումը: Ըստ Ալավերդյանի, խմբում վաղուց է կոնֆլիկտ առաջացել, որի պատճառն այն էր, որ կոլեկտիվը չէր ցանկանում աշխատել վարչության «թելադրանքով», որը հակառակ ընդունված նորմերի, կոպտորեն խառնվում էր խմբագրի աշխատանքին: «Մենք պահանջում էինք հավասար գործընկերական հարաբերություններ, որոնց խախտումը ընդհանուր առմամբ կործանարար ազդեցություն էր ունենում խմբի վրա»: Կոնֆլիկտի հետեւանքով խմբից հեռացան գլխավոր խմբագիր Դավիթ Ալավերդյանը, խմբի 4 էջերի՝ Session, Look, Sex, Stop, The Game, ինչպես նաեւ խմբի հայերեն տարբերակի խմբագիրները: Նրանք բոլորը միասին որոշել են հիմնել նոր խումբ, որը կկոչվի «Բրավիսիմո» եւ որը չի լինի «Բրավո»-ի կրկնությունը, այն ոճավորապես այլ կլինի: Վերջում Ալավերդյանը հաղորդեց, որ իրենք ազատ եւ ինքնուրույն աշխատանքի ունեն նոր գործընկերներ եւ հովանավոր են փնտրում:

ՆՏ

digitised by A.R.A.R.@

Դեմքեր

ԱՆԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԻԶՆԵՍԻՑ ՄԻՆՉԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՃԱՆԱՉՈՒԹՅԱՆ ԳԱԳԱԹ

կամ Թուրքիայի մեծագույն հարկատուն՝ Մաքիլդ Մանուկյան

Թուրքական հասարակական կարծիքը մոտիկից է ճանաչում նրան: «Ազգը» ևս առիթ է ունեցել արտահայտվելու նրա հմայքի ու գործունեության մասին: Միայն սկզբունքով «աշխարհիկ» պետություն Թուրքիայում, որտեղ բնակչության 98 տոկոսը մուսուլման է, մի հայ կին՝ Մաքիլդ Մանուկյանը, որը բնավ չի թաքցնում իր ազգային ու կրոնական պատկանելությունը, այլ ընդհակառակը՝ ամեն առիթով խանդաղատանքի ալիք է ստեղծում պոլսահայ ազգային-բարեսիրական հաստատություններին կատարած իր նվիրատվություններով, վերջին տասնամյակում դարձել է Թուրքիայի հանրային կարծիքի ամենահետաքրքրական անուններից մեկը, որը վերջին մեկ տարվա ընթացքում 2 անգամ հարցազրույց է տվել թուրքական հեռուստատեսության ամենակարևոր ծրագրերին:

Տիկին Մաքիլդը, կամ «Մադամը», ինչպես կոչում են նրան Թուրքիայի տեսական-վարչական շրջանակներում թե առհասարակ, վերջին տասնամյակում երկրի ամենաշատ եկամտահարկ վճարողներից է: Հինգ տարի առաջ նա եղավ Ստամբուլի, իսկ չորս տարուց ի վեր Թուրքիայի թիվ 1 ամենաշատ տարեկան եկամտահարկ վճարողը: Միայն 1992-93 ֆինանսական տարում նրա վճարած եկամտահարկերը կազմեցին շուրջ 9 միլիոն դոլլար, նրան դարձնելով Թուրքիայի առող տնտեսության ամենահեղինակավոր անուններից մեկը, գեթ օրինականության և քաղաքացիական պարտաճանաչության իմաստով:

Այժմ մոտ 80 տարեկան «Մադամն» իր հարստության սկիզբն է դրել անսովոր, անբարոյական բիզնեսով՝ հանրատներ պահելով: Բայց ոչ, նա դրանով չի սկսել իր կյանքի ասպարեզը: Նա եղել է արհեստակրաց տիկինների և մոդելյորների համար զգեստ կարող, *haute couture*, ինչպես ասում են ֆրանսերեն: 1941 թ. պսակվել է մի հայ առևտրականի հետ, որը տուբերկուլյոզից մահացել է շուտով, առանց նյութական ապահովություն թողնելու կնոջը: Նյութական նեղության մեջ, տիկին Մաքիլդի հաճախորդներից մեկը, չկարողանալով վճարել զգեստի պատրաստման վարձը, պարտքի դիմաց նրան է առաջարկում իրեն պատկանող հանրատան բաժնետոմսերից: Կարճ ժամանակ, և տիկին Մանուկյանը բարձրաշխարհիկ այդ հանրատան մենեջերից դառնում է սեփականատեր, և ապա՝ բազմաթիվ հանրատների տերը: Սակայն չի մնում այդ ասպարեզում, դա իր համար կարողությունների կուտակման հիմք էր միայն դեպի ավելի բարոյական բիզնեսային կայսրության բարձունքներ:

Վերջերս նրա մասին ընդարձակ հոդված հրատարակվեց նաև աշխարհի ամենահայտնի տնտեսական օրաթերթերից Wall Street Journal-ում,

ռս է: 80-ամյա այս կինը Ստամբուլի ամենակարևոր անձերից է և ոչ միայն որպես եկամտահարկի չեմպիոն, այլև որպես բազմաթիվ առաքինությունների տեր անձ: Նա նշանավոր է թուրք կառավարության հանդեպ իր ցուցաբերած հա-

Ջեյմս Դորսի գրչով:

«Մաքիլդ Մանուկյանը, գրում է թերթը, որը 30 տարի առաջ բացել էր իր առաջին հանրատունը, վերջերս ներկայացվում է իբրև Թուրքիայի կարևոր անձերից մեկը, որն այդ երկրի զարգացող տնտեսության մեջ կարևոր ներդրումներ է արել: Նա երիտասարդ սերնդի պրոֆեսիոնալ կանանց աչքին իսկական հե-
վասարությամբ, կարիքավորներին օգնելու գործում իր առատաձեռնությամբ: Հակառակ, որ նա ցոփության կայսրություն է հիմնել, շատ քչերը կարող են նրա հանդուգն հեգնանքին դիմանալ»:

«Մանուկյանը ծանոթ է նաև, գրում է ամերիկյան թերթը, իր հասարակական հոգեվիճակներով: Այլևս իր կյանքի վերջալույսին գտնվող տիկինը հանրածանոթ լինելուց ավելի նախընտրում է հարգանք վայելել իր շրջապատում: Ներկայումս նա սեփականատերն է 11 հանրատների, 37 հյուրանոցների, 36 միլիոն դոլլար արժողությամբ հյուսվածքեղենի գործարանի, փաթեթավորման մի ձեռնարկության և լողափ հարկաբաժիններ ունեցող տասնյակից ավել մեծ շենքերի: Ստամբուլ քաղաքի դատարանը գտնվում է իր վարձակալների ցուցակում: Մանուկյանը երբեմն զայրույթով գոռում է. «Ի՞նչ է, կարծում էիք, որ ես միմիայն հանրատների՞ եկամտահարկի չեմպիոն պիտի լինեի: Ես այս երկրում գովասանքի արժանի եկամտահարկի միակ չեմպիոնն եմ: Չեմ ուզում այլևս հիշվել որպես հանրատան սեփականատեր»: «Մանուկյանը, վերջերս գրում էր «Հյուրրիյեթ» թուրքական թերթը մեծ վերտառությամբ, տիպար քաղաքացին է այս երկրի. նա թուրքերին քաղաքացիական պարտաճանաչության դաս է տալիս»:

«Մանուկյանը անխնամ մազեր ունի, շարունակում է ամերիկյան թերթը: Նա մեկ սիգարետը վառում է մյուսով: Մոլի ծխող է: Նա եզակի դեմք է ոչ միայն նրա համար, որ տեղ է գրավում կարկառուն գործատերերի շարքում, այլև նրա համար, որ աննախընթաց ճանապարհ է հարթել մուսուլմանության կողմից մերժված մի գործունեությամբ: Բազմաթիվ մարդիկ հիացմունքով են դիտում այս կնոջ հաջողությունը: Նա ոչ միայն փայլուն ինքնակայունության տեր կին է, այլև չափազանց խստապահանջ գործարարուհի»:

ՌԱՖՖԻ ՀԵՐՄՈՆ ԱՐԱՔՍ
Մեր սեփ. թղթակից, Փարիզ

Մոսկվա

Ելցինը և Նազարբաևը կողմ տնտեսական դաշինքին

Ռուսաստանի և Ղազախստանի նախագահներ Բորիս Ելցինը և Նուրսուլթան Նազարբաևը գտնում են, որ երկու պետություններում բարեփոխումների առաջընթացի պարտադիր պայմաններն են ֆինանսային ու վարկադրամային քաղաքականության սերտ համաձայնեցումը, տնտեսական համագործակցության, դրա իրագործման երկկողմ հաստատությունների ստեղծման երկարաժամկետ պայմանագրի մշակումը:

Օգոստոսի 6-ի բանակցություններից հետո ընդունված հայտարարության մեջ նախագահները «արտահայտվեցին նաև ԱՊՀ տնտեսական դաշինքի և դրա համակարգիչ մարմինների արագ կազմավորման օգտին»:

Ինչպես նշվում է փաստաթղթում, Ելցինը «պաշտպանեց ընդհանուր ռազմառազմավարական տարածքի շրջանակներում համատեղ պաշտպանության ապահովմանն ուղղված ռազմական համագործակցության երկկողմ պայմանագիր նախապատրաստելու Նազարբաևի առաջարկությունը»: Նշվեց, որ պայմանագրի հետ մեկտեղ հարկավոր է համաձայնագրեր ստորագրել նաև ռազմական գործակցության բոլոր կողմերի վերաբերյալ, ներառյալ միջուկային զենքի հարցերը: «Բայկոնուր» տիեզերակայանի առնչությամբ, ասվում է հայտարարության մեջ, «ընդգծվեց ի շահ Ռուսաստանի, Ղազախստանի, ամբողջ ԱՊՀ-ի, այն որպես միասնական ամբողջություն պահպանելու անհրաժեշտությունը»:

Նախագահներն արտահայտվեցին իրենց պետություններում ռուս և ղազախ բնակչության շահերը համակողմանիորեն հաշվի առնելու օգտին:

Իսկ օգոստոսի 8-ին Մոսկվայում Ղազախստանի դեսպանատանը լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ Նազարբաևը նշեց, որ գոյատևման և լիակատար անկախության նվաճման համար նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններին հարկավոր է իսկական միասնացում, հատկապես տնտեսական ոլորտում: Նրա խոսքերով, «մարդիկ ԽՍՀՄ փլուզումից հետո որևէ լավ բան չստացան: Միասնական տնտեսական մեխանիզմը քայքայվեց, որը կտրուկ իջեցրեց կենսամակարդակը: Բայց ամենավտանգավորն այն է, որ նախկին հանրապետություններում ռազմական գործողություններ են մղվում, արյուն է հեղվում»: Նազարբաևի կարծիքով, հանրապետությունները լիովին անկախ կարող են դառնալ 15-20 տարուց ոչ շուտ:

Նազարբաևը պաշտպանեց նոր ռուբլի մտցնելու Ռուսաստանի միջոցառումները, հայտարարելով, որ ինքն այդ մասին գիտեր դեռ մարտ ամսից: Ղազախստանը շահագրգռված է ռուբլու գոտում մնալով, շարունակեց նախագահը: Եթե մենք հնարավոր և անհրաժեշտ համարենք սեփական դրամ ունենալը, ինչը թույլ են տալիս միջպետական դաշինքի պայմանները, կդիմենք Ռուսաստանին, որտեղից նա իր ֆաբրիկաներում տպի այդ դրամը, սակայն դա չի նշանակում, թե մենք դուրս կգանք ռուբլու գոտուց: Միջպետական դաշինքը, շարունակեց Նազարբաևը, ամենքին հնարավորություն է տալիս ունենալու սեփական դրամ «և գուցե խոր պետք է բոլոր հանրապետություններին հնարավորություն տալ լիովին զգալու անկախության պայմանները, որտեղից նրանք հասկանան վերազգային դրամի ստեղծման անհրաժեշտությունը»: ԻՏ

Երևանի առևտրի մասնագիտական թիվ 6 ուսումնարանը հայտարարում է 1993-94 ուս. տարվա ընդունելություն

Ուսուցումը կատարվում է հետևյալ մասնագիտությունների գծով:
Ուսման 3 տարի տևողությամբ՝ արդյունաբերական ու պարենային ապրանքների հսկիչ-գանձապահներ: Սովորողներին տրվում է 3300 ռ. կրթաթոշակ:
Ուսման 1 տարի տևողությամբ՝ հաշվապահներ, արդյունաբերական ու պարենային ապրանքների հսկիչ գանձապահներ: Սովորողներին տրվում է 2100 ռուբ. կրթաթոշակ: Ընդունվել կարող են այն աղջիկները, որոնք ունեն միջնակարգ կամ 8-9-րդ դասարանի կրթություն: Ընդունելությունը կատարվում է հարցազրույցի արդյունքների հիման վրա: Շրջանավարտները կընդունվեն աշխատանքի պետական հագուստի, կոշիկեղենի, տնտեսական, կոմիսիոն և պարենային ապրանքների խանութներում: Սովորողներին անվճար տրվում են քաղաքային տրանսպորտի երթևեկության անվճար տոմսեր:
Ընդունվելու համար հարկավոր է ներկայացնել փաստաթուղթ կրթության մասին, տեղեկանք բնակավայրից ու առողջության մասին, 4 լուսանկար 3-4 սմ չափի:

Հասցեն՝ Երևան-100, 3-րդ մաս, Արագածի փող. թիվ 93 Ա. Հեռ. 42-75-70

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

Նկատումներ

Ազգաբնակչության հարստության ներգրավումը կամ ինվեստիցիոն քաղցի հագեցում ոչ ինֆլյացիոն մեթոդներով

Ռուբլու դրամափոխանակության հետ կապված կրքերի հանդարտման համար, ինչպես և կանխատեսվում էր, պահանջվեց ընդամենը մեկ շաբաթ: Մեկից դադարեց արտասահմանից հնչող նախազգուշացումների ու քննադատությունների հեղեղը: Չծեծելով վերջին դրամափոխության պատճառաբանման, ուղղակի երկու դիտողություն այդ առնչությամբ: Առաջին, այդ դրամափոխանակությունն անհրաժեշտաբար հասունացել էր. ոչ մի երկիր չէր կարող թույլ տալ, որ իր սահմաններից դուրս գոյություն ունենային իր դրամանիշերն օգտագործող 12 էմիսիոն դրամատներ: Իսկ այդպիսիներից մեկն էլ, փաստորեն, դարձել էր Հայաստանը: Եվ երկրորդ, այն պնդումները, թե այս գործողությունը պետք է դանդաղ կատարվեր, ուղղակի սադրանք պիտի դիտվի, քանի որ դրա հեղինակները շատ լավ հասկանում են իրենց առաջարկության իրականացման անհնարինությունը: Այն դեպքում դրամափոխանակությունն աստիճանական, անցավ կկատարվեր, ինչպես արդեն եղել է համաշխարհային և նախկին ԽՍՀՄ պատմության մեջ, երբ դրամի «վերջին ու առաջին կայարանը» դեպքանկ կոչված հաստատությունը լինի, որ դրամը մշտապես վերադառնա պետականորեն վերահսկվող շրջանառության մեջ, այլ ոչ թե խուսանավի, ծպտվի, «սվերարկվի», անհետանա...

Այսօր արդեն որոշ առումներով հստակեցում ստացավ Հայաստանի ռուբլու գոտում մնալ-չմնալու հարցը: ՌԴ կենտրոնական դրամատան կողմից հանրապետությանը նոր դրամանիշեր կտրվեն, ինչպես պարզվեց, միայն Հայաստանի կողմից որոշ նախնական պայմանների կատարումից հետո, մասնավորապես կապված սեփական վարկերի հաշվարկային դրույքները Ռուսաստանի բանկի դրույքներին համապատասխանեցնելու հետ և այլն:

Այդուհանդերձ, հանրապետության ֆինանսական համակարգը կարծես թե դուրս է գալիս շոկային վիճակից: Աշխատավարձի վճարումները չեն ուշանում: Փողոցային առևտուրը և շուկան ապրում են լիարժեք կյանքով, թեև՝ գները աճել են առնվազն 20-30 տոկոսով և «դիֆերենցվել» հին ու նոր ռուբլիների, որոնց տարբերությունը նույնպես 20-30 տոկոս է կազմում:

«Հայներառդրամատունը» վերսկսեց իր օպերացիաները, որոնք մեծամասամբ (6.08.93) գնման գործարքներ են: Դրամատան «հարկադիր պարապուրդը» միայն ու միայն ազնիվ նպատակ էր հետապնդում՝ հանրապետության վալյուտային միջոցները պաշտպանել ներհոսող միլիարդավոր ռուբլիների «հարձակումից»: «Բանկային խաղի» մեջ է մտնում (վերադառնում) ՀՀ խնայդրամարկղը: Այն խոստանում է ազգաբնակչությանը վերադարձնել պարտքերը: Իր ավանդատուներին ավելի ցածր դիվիդենտներ առաջարկելով, քան մյուս մասնավոր ինվեստիցիոն ընկերությունները, այն փոխարենը երաշխիքներ է տալիս, ընդ որում նաև պետության անունից: Հենց այս վերջին հանգամանքն է խաղարկվում, որը խայծ պիտի դառնա ազգաբնակչության ազատ դրամական միջոցների ներգրավման համար:

Սակայն թույլ տվեք կասկածներ հայտնել այս ակնկալիքների իրականացման առնչությամբ, փոխարենը՝ վստահություն, որ արդեն ոչ միամիտ քաղաքացին շատ լավ հասկանալով, թե անցումային փուլում գտնվող կամ ձևավորվող համակարգերի հանդեպ ցուցաբերած վստահությունն ինչ հետևանքներով է հղի (դառը փորձը վկա), պիտի շտապի ևս վերցնել պետությունից իրեն պատկանող գումարները, հետագայում դրանք խոր արժեքների (թեկուզ հենց դոլլար) փոխարկելու համար: Եվ խոստումները, թե խնայդրամարկղի տոկոսադրույքները կփոփոխվեն արժեզրկման հետ համապատասխանաբար, քիչ հուսադրող բան ունեն իրենց մեջ, եթե առհասարակ ունեն: Չէ՞ որ այդ փոփոխված տոկոսադրույքը երբեք չի կարող գերազանցել արժեզրկման մակարդակը: Եթե, այնուամենայնիվ, երկարաժամկետ կանխատեսումների վրա հիմնվելով հանկարծ առաջարկություն արվի պետական երաշխիքների հետ մեկտեղ մասնավորից ավելի բարձր շահաբաժին խոստանալ ավանդատուին (այն նույն մասնավորի, որի լոյալության վերաբերյալ կասկածներն այսուհետև կարելի է ստուգել պետական ռեգիստրի միջոցով), թեկուզ կես քայլ առաջ անցնել արժեզրկման տեմպերից, ապա պատկերացնում եմ, թե ինչ տիտանական ջանքեր պիտի պահանջվի առաջադրանքի շահերից բխող նման քայլը օրինականացնելու համար:

Իսկ այդպիսով չէ՞ որ, թող որ չնչին, բայց արժեզրկումը զսպելու փորձ կարվեր (թափառող դրամի զանգվածը կրճատելու միջոցով), ազատ կամ «ավելորդ» դրամը կօգտագործվեր պետական կարիքների համար: Այս կերպ թերևս կտեսվեր, կամ գոնե փորձ կարվեր ստեղծելու մեր իրականության ամենամեծ բացթողումներից մեկը, այն, որ պետական դրամատները, որպես կանոն, ուշադրությունից դուրս են թողնում ազգաբնակչության ֆինանսական պոտենցիալը:

Որո՞նք են կազմում ՀՀ ազգաբնակչության ձեռքին գտնվող դրամական միջոցները: Ոչ ոք ստույգ չի կարող ասել, քանզի մեր պարագայում բացակայում են դրանք վերահսկող-գրանցող գործուն մեխանիզմները: Սակայն հաշվի առնելով թեկուզ այն հանգամանքը, որ Հայխնայբանկն այսօր ունի ավելի քան 2,5 մլն ավանդատու, ում գումարները ինդեքսավորումից հետո կկազմեն մոտ 22 մլրդ ռուբլի, թույլ է տալիս գոնե մոտավոր դատողություններ անել մեր ազգաբնակչության «հարստության» մասին: Այս «հարստության» թեկուզև կեսն իրեն ներդրումներ ներգրավելը թույլ կտար լուծել հանրապետության ինվեստիցիոն քաղցը ոչ արժեզրկման մեթոդներով:

ՀՀ վարչապետը իր ելույթներից մեկում («ՀՀ սոցիալական և տնտեսական զարգացման 1993 թ. առաջին կիսամյակի արդյունքների և այդ ասպարեզում հետագա անելիքների մասին», 1993 թ. հուլիսի 31) հիշատակեց շատ կարևոր և սպասված երևույթների մասին. մեկը, որ պետությունը պատրաստվում է շրջանառության մեջ մտցնել կարճաժամկետ և շուկայական տոկոսադրույքներով արժեթղթեր (ըստ երևույթին, բանկային արժեթղթերի կամ մուրհակների մասին է խոսքը, ամենից առաջ), մյուսը, որ ՌԴ պեսնիշի կողմից պատրաստվել և հանրապետություն են տեղափոխվել ՀՀ ներքին շահող փոխառության պարտատոմսեր 2 մլրդ ռուբլի արժողությամբ և որ ՀՀ ֆինանսի կողմից ՀՀ խնայբանկի հետ կատարվել են բոլոր անհրաժեշտ աշխատանքները, դրանք առաջիկայում շրջանառության մեջ մտցնելու ուղղությամբ:

Լավ է ուշ, քան երբեք: Իսկ որ դրական արդյունք, այսինքն ՀՀ ֆինանսական (վարկային, ինվեստիցիոն) համակարգի առողջացման միտում պիտի դիտվի այս քաղաքականության արդյունքում, դա անառարկելի է: Նախ հանրապետության ֆոնդային արժեքների շուկան լիցք կստանա և, իհարկե, ազգաբնակչության միջոցները կներգրավվեն մակրոտնտեսական ու սոցիալական խնդիրների լուծման համար:

Ահա մի գործուն քայլ, որը միայն ողջունել կարելի է: Մնում է հուսալ, որ բարի նպատակի իրականացման համար մեխանիզմները հնարավորին չափ զերծ կմնան «սվերային սեկտորի» և այլ անցանկալի ազդեցություններից: Ինչը, ցավոք, դառը փորձից ելնելով դեռևս քիչ հավանական է թվում:

Ինչևէ, ազգաբնակչության միջոցների ներգրավումը պետական սեկտոր քաղաքականության մեջ մեր պարագայում ոչ թե ցանկալի է, այլ անհրաժեշտություն: Սա չպետք է մոռանալ:

ՄԱՐԳԱՐ ՄԵՆԵՑՅԱՆ
Մենեջեր

digitised by A.R.A.R.@

ԱՐԴՅՈՔ ԱՄԵՆ ԲԱՆ ԱՅԴՔԱՆ ԱՆԱ՞ՄՊ Է ՀԱՅ-ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Եթե այո, ապա ինչո՞ւ Հայաստանի հանդեպ կիրառվեցին «նավթային սանկցիաներ»

Ազգային տնտեսական քաղաքականությանը կարող է լինել երկու մոտեցում. փորձերի ու սխալների եւ ստրատեգիական (կամ պլանային):

Առաջինն այն է, որ առաջարկվում է զանազան քաղաքական միջոցառումների խումբ, եւ եթե այն հաջողություն չի բերում, ապա առաջ է քաշվում մեկ այլ խումբ, եթե այս միջոցառումներն էլ են տապալվում, ապա՝ երրորդը: Սակայն երբեմն պատահում են ինչ-որ յուրահատուկ քաղաքականությամբ հասարակությանը զարմացնելու փորձեր, անգամ երբ ակնհայտ է, որ դրանք չեն գործի: Նման մոտեցումը տապալման է դատապարտված նրա համար, որ ինչ-որ մասնավոր բնագավառի (հարկեր, ծախսեր, արտադրություն, աշխատանք, շրջակա միջավայր, արտաքին առեւտուր եւ այլն) ուղղված քաղաքականությունն ազդելու է միայն այն բնագավառների վրա, որոնց այն անմիջականորեն հասցեագրված է, սակայն մյուս բնագավառներում հարուցում է չկանխատեսված ու բացասական արձագանքներ:

Ստրատեգիական պլանավորումն ուղղված է ներքուստ համաձայնեցված զանազան վիճակների նկարագրության ստացմանը, որոնցում տնտեսությունը կարող է հայտնվել տնտեսական քաղաքականության զանազան միջոցառումների այլընտրանքային համադրությունից հետո: Նման մոտեցման իրականացման համար անհրաժեշտ է տվյալների համակարգով կազմակերպված հիմք:

Հարվարդի համալսարանի պրոֆեսոր, Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր Վասիլի Լեոնտեւի [illegible]

1. Այն, որ մեզ մատչելի չէ օպերատիվ, առավել եւս վալյուտային, առավել եւս գաղտնի, առավել եւս խորհրդատվական տեղեկատվությունը, հավանաբար ունի նաեւ իր առավելությունը: Առաջին, բացակայում է թարմ հետքով գնալու գայթակղությունը, երկրորդ, տեղի է ունենում յուրօրինակ ընտրություն ըստ «ասա թե ով կարեւոր ամեն բան ի վերջո հայտնի է դառնում» սկզբունքի, երրորդ, եւ սա ամենագլխավորն է, ի հայտ են գալիս փաստեր, որոնք մի կողմից կարծես թե կանգնած են մեկուսի, սակայն ինչպես պարզվում է, դրանք ոչ միայն ներծծվում են երեւույթի ընդհանուր պատկերի մեջ, այլեւ նույնիսկ կարող են դառնալ տիրապետող, այսինքն՝ պատկերի ողջ բովանդակությունը բնորոշող: **Քանի որ ամեն բան փոխկապակցված է:** Տվյալ դեպքում ահա վերլուծելու, հասկանալու այս ցանկությունը, թե ինչպես են կարծես մեկուսի փաստերը ներծծվում, առավել եւս դառնում տիրապետող,- գումարած իհարկե ռեբուսներ գուշակողներին եւ շախմատային էտյուդներ լուծողներին մոտ գեղագիտական զգացողությունը,- հանգեցնում է նրան, որ մենք չենք էլ ձգտում ստանալ ոչ խորհրդատվական, ոչ, առավել եւս, գաղտնի տեղեկատվություն:

2. Երբ այս ամենեւին ոչ ավելորդ նախաբանից անցնենք «գործի», ապա զանազան կարգի «նախաձեռնությունների», 3+1 կարգի թվաբանական գործողությունների եւ ամենեւին էլ ոչ թվաբանական «Ղարաբաղը եւ նրա շուրջ»-ի մասին կարծես թե գրված են հոդվածների սարեր, տրված ու տասված են ոչ պակաս ճանկությամբ տեղեկություններ, կոտրված են բազմաթիվ նիզակներ խորհրդարանական ու ոչ խորհրդարանական ամբիոններում: Թվում է, թե այլեւս ասելու բան չկա:

Սակայն «դառը փորձից» դաս առած, տեսնելով այդ փոփոխությունների ավելի պարզ, խառնաշփոթը «Ղարաբաղում եւ նրա շուրջ», տվյալ դեպքում առաջին հերթին Ադրբեջանում, առավել եւս դիտարկելով փոփոխությունները բուն «Ղարաբաղի խնդրի» շուրջ, չենք կարող հարց չտալ. իսկ ինչպե՞ս է հայերիս վրա Հայաստանում եւ առավել եւս Ղարաբաղում, այս ամենն ազդում: Հասկանալի է, որ այդ հարցը միայն մենք չենք տալիս եւ անգամ հավանաբար մենք առաջինն էլ չենք: Եւ դա չնայած իրադարձությունների առավել քան բարեհաջող զարգացմանը, չնայած տառացիորեն բոլոր իշխանավորների հավաստիացումներին, թե ճամփին ուղեկցում է մեր նավին: Ինչ կա որ դա բնական է, այլ կերպ չի էլ կարող լինել, «մի անգամ վառվելով ապուրից, մածունը փչելով կուտես»: Իսկ ապուրից մենք վառվել ենք խոշոր հաշվով: Նոյեմբերյանի դեպքերն ու «Օղակ» գործողությունը, որ հանգեցրեց Գետաշենի ու շրջակայքի տեղահանմանը ուղիղ երկու տարի առաջ, Շահումյանի շրջանի ու Մարտակերտի մի մասի անկումը ուղիղ մեկ տարի առաջ, էլչիբեյի «բացավորությունից» հետո:

Եւ հիմա, Ալիեւ-Հուսեյնով տանդեմ-դուետի իշխանության գալով, մեկամյա վաղեմությամբ այդ դեպքերի հետ չափազանց տագնապալի զուգահեռներ միտք է ծագում: Իսկ մեր բացահայտ վրիպումնե՞րը սոցիալ-տնտեսական բնագավառում: Ամենամեծ ցանկության դեպքում էլ դրանք ոչ մի կերպ մանրուքներ չես համարի:

3. Չի կարելի չնկատել, որ չափազանց արհեստականորեն են ուռճացվում Ռուսաստանում օրենսդրական ու գործադիր ճյուղերի իշխանությունների միջեւ հակամարտության մակերեսային կողմերը, պարզ ասած՝ նախագահ Բորիս Ելցինի եւ համախոհների ու նրա խորհրդարանական ընդդիմախոսների՝ չափավորների, ցենտրիստական քաղաքացիական միության (որը վերահսկում է Ռուսաստանի ժողովրդական պատգամավորների համագումարը), ծայրահեղ աջերի ու կոմունիստների միջեւ:

Այս հոդվածի ենթատեքստում մեզ համար գլխավորը ոչ թե դրանց բաժանողն է, այլ հենց այն, ինչը միավորում է: Իսկ դա **ԱՊՀ-ի փոխարեն կոնֆեդերացիա, բայց ավելի լավ է՝ ֆեդերացիա ստեղծելու (կարելի է կարդալ նաեւ վերստեղծելու) ուժեղ ցանկությունն է:** Նրանց տարաձայնությունները զուտ տեխնիկական կարգի են: **Երբ Բ. Ելցինի հակառակորդները բացահայտ պահանջում են ԱՊՀ-ի ներսում ռազմավարական հզոր միություն, ապա** **Ելցինի նպատակը նույնն է,** սակայն վերջին տարում նա վարում է առավել նուրբ քաղաքականություն՝ նավթը օգտագործելով որպես ճնշման միջոց: Բանն այն է, որ Ռուսաստանից «պոկված» հանրապետությունների մեծ մասը, նվազագույնը 90 տոկոսով կախված են միայն ռուսական նավթից, բնական գազից, անտառից: Վաճառելով իր բնական հարստությունները կայուն տարադրամով (նույն դոլարներով, մարկերով), Ռուսաստանը դրանից կշահի շատ ավելին, քան ԱՊՀ ուզածն երկիր ի վիճակի է վճարել: Այստեղից միանգամայն ակնհայտ է, որ էներգակիրների բնագավառում միջազգային գներին անհապաղ անցումը (ավելի լայն ընդհանրապես հանածոների գծով) Ռուսաստանի եւ դրանից «պոկվածների» միջեւ առեւտրի դեպքում **վերջիններին նույնքան անհապաղ ու միանշանակ կհանգեցնի տնտեսության անդամալուծության, տնտեսական կյանքի քայքայման, հասարակ խոսքով՝ սոցիալ-տնտեսական սնանկացման:**

Դարձյալ ընդգծենք Ռուսաստանում քաղաքական հակամարտ ուժերի միջեւ առավել խոր նախանձելի միասնականությունը վերջինիս առջեւ ծառացած գեոստրատեգիական երկարատեւ նպատակների ընթացման հարցում:

4. Ելնելով հենց վերը նշված սեփական գեոստրատեգիական նպատակների ընթացումից (կոնֆեդերացիան կամ անգամ ֆեդերացիան ԱՊՀ-ի «փոխարեն»), Ռուսաստանը մինչեւ վերջերս էլ խուսափում էր «պոկված» հանրապետությունների հետ բնական հանածոների առեւտրում համաշխարհային գներ (կարդա՝ դոլարային, դա գրեթե նույնն է) մտցնելուց: Ընդ որում նա (Ռուսաստանը) հանրապետություններին ֆինանսավորում էր բնական հարստությունների իջեցված գների ձեւով (ըստ հրապարակված տվյալների, ցածր գներով միայն էներգակիրների համար ծածուկ ֆինանսավորումը հասել էր տարեկան 17 միլիարդ դոլլարի), սակայն ի լրումն դրա, տրամադրում է փոխառություններ դրանք հայթայթելու համար (եւ ոչ միայն այդ նպատակների): **Փոխառություններ, որոնք երբեք չեն մարվելու:** Այս հարցում ոչ ոք զուր հույսեր չի տածում՝ ոչ տվողը, ոչ վերցնողը, ոչ էլ կողմնակի դիտորդը: Այս ֆինանսավորումը հստակ եւ խստորեն հսկվում է Ելցինի թիմի կողմից: Նման քաղաքականության արդյունավետ ներգործման օրինակ է Լիտվան: Անցյալ տարի Լանդսբերգիսի օրոք Լիտվային նավթը առաջարկվել է շուկայական գներով: Դրա հետեւանքով արդյունաբերական արտադրությունը Լիտվայում անմիջապես նվազեց գրեթե կրկնակի չափով (50 տոկոսով), եւ դա առանց տրանսպորտային հաղորդակցության ուղիների որեւէ շրջափակման, որը թերեւս եւ հետավոր կերպով հիշեցներ այն վիճակը, որի մեջ հայտնվեց Հայաստանը: Ի դեպ, Հայաստանի տնտեսության ինֆարկտի պատճառները քննարկելիս խորհուրդ ենք տալիս խիստ ուշադրություն դարձնել այս թվի վրա՝ արտադրության անկում 50 տոկոսով էներգակիրների հարցում շուկայական գների անցման հետեւանքով (իսկ ՀՀ տնտեսության գրեթե 90 տոկոսով անկումը 1987 թվականի համեմատությամբ այլ կերպ դժվար է բնութագրել): Սակայն բավական էր, որ «հասկացող» լիտվացիները նախագահ ընտրեին Լիտվայի նախկին ԿԿ կենտկոմի քարտուղար Բրազաուսկասին, եւ **ներդրումը կրկին կայացավ:** Արժե նշել, ըստ հրանցիկ հաղորդման, որ Լիտվան տարին ավարտեց արտաքին առեւտրում 20 միլիարդ ռուբլի դրական մնացորդով: Ահա թե ինչ է նշանակում ծածուկ պահել սնուցող, տվյալ դեպքում՝ նավթային զարկերակները:

5. Իսկ այժմ այն նույն, կարծես թե մեկուսի փաստը, որը կարող է տիրապետող դառնալ ողջ պատկերի մեջ:

Հայտնի է, որ խիստ սանկցիաներ կիրառվեցին Հայաստանի ու Վրաստանի հանդեպ: Հետեւապես ոչ մենք, ոչ վրացիները սոցիալ-տնտեսական անկումից ուշքի գալու ոչ մի հույս չենք կարող տածել: Այս հույսերը սկզբունքորեն չկան, քանի սանկցիաները գործում են: Սակայն անգամ այն բանից հետո, երբ դրանք կհանվեն, դրանց ավերիչ ներգործության ազդակները տնտեսության վրա երկար ժամանակ զգալի կլինեն:

6. Վերը բերված փաստի կապակցությամբ ծագում են մի շարք հարցեր:

ա) Այնուամենայնիվ, ինչո՞ւ Հայաստանի եւ Վրաստանի դեմ կիրառվեցին խիստ սանկցիաներ:

բ) Ե՞րբ (ճշգրիտ) մտցվեցին դրանք:

գ) Դրանք մինչեւ օրս էլ գործո՞ւմ են:

դ) Ինչո՞վ բացատրել, որ Հայաստանի գոյատեւման համար անհրաժեշտ առաջնային կարեւորություն ունեցող այդ իրողությունը վրիպեց Գերագույն խորհրդի (արդյո՞ք միայն նրա՞, եթե որեւէ մեկն էլ գիտեր այդ մասին, ապա ինչո՞ւ լռեց), լայն հասարակայնության եւ արդյոք միայն նրա ուշադրությունից:

Փորձենք վերլուծել, թե ինչ է հարկավոր անել, որպեսզի

ա) Այսուհետեւ թույլ չտանք նման վրիպում, ինչպիսին Հայաստանի ճակատագրին վերաբերող կենսականորեն կարեւոր իրադարձություններից անհրազեկությունն է:

բ) Ի՞նչ է հարկավոր անել, որպեսզի առաջիկայում նպատակավոր դարձնենք որոշումների ընդունումը: Նման ցանկություն բնականաբար առաջանում է այս դեպքում պարզապես անհրաժեշտ օպերատիվ տեղեկատվության առկայության դեպքում: Իհարկե, առաջանում է նաեւ իրադարձությունները կանխագուշակելու էլ ավելի մեծ ցանկություն Հայաստանի համար ամենաանցանկալի արտաքին «ծեծակեր» իրադարձությունները չեզոքացնող օպերատիվ որոշումներ ընդունելու ցանկություն:

7. Մեզ մոտ Հայաստանում երեւան են եկել շատ տեղեկատվական-վերլուծական կենտրոններ, քաղաքագիտական ու կանխագուշակման լաբորատորիաներ, որտեղ աշխատում են, մեղմ ասած, տնայնագործական մակարդակով: Այդ մակարդակը, որն անվանվում է նաեւ գավառական, նախկին Խորհրդային Միության գիտությունն ու կրթությունը բնորոշող ժառանգական գիծն է, բացառությամբ երկու մայրաքաղաքների, այսինքն Մոսկվայի ու Լենինգրադի, միգուցե նախկին միության էլի ինչ-որ վայրերի: Պատահական չէ, որ Արեւմուտքում ընդունելի էին համարվում Մոսկվայի պետական համալսարանի եւ էլի որոշ բուհերի տված դիպլոմները: Իմիջայլոց մեր միայնակ-տնայնագործ հեղինակներիս սույն հոդվածը, ճշգրիտ թեման ու դրանում շարադրված փաստերը եւս մեր հայրենական քաղաքական կենտրոնների գավառական մակարդակի վկայությունն են: Իհարկե տնայնագործական մակարդակը պայմանավորված է բազմաթիվ պատճառներով: Դրանցից գլխավորը կարելի է համարել քաղաքականը, երբ յուրաքանչյուր կուսակցություն, քաղաքական խմբավորում ուզում է ունենալ հենց իր տեղեկատվությունը, իր վերլուծությունը: Դրանով իսկ կանխավ հիմք է դրվում այն բանի, որ տեղեկությունը, իսկ վերլուծությունն առավել եւս, գունազարդվի քաղաքական նախասիրությունների երանգներով: Երբ նկատի ունենանք, որ մեր քաղաքական կուսակցությունները որոշ չափով կառուցված են եւ կառուցվում են կլանների կարգով ու նմանությամբ, ապա այս երկու գործոններն անխուսափելիորեն պայմանավորում են ոչ միայն տնայնագործականությունը, այլեւ հայրենական վերլուծության գավառական մակարդակը ինչպես քաղաքականի, այնպես էլ սոցիալ-տնտեսականի: Այդ մակարդակը բոլորովին վերջերս շատ ցայտուն կերպով դրսեւորվեց մեր խորհրդարանում, «սպառողական նվազագույն զամբյուղի» քննարկման ժամանակ: Եւ այսպես ամեն ինչում: Համեմատության համար ավելորդ չի լինի հիշեցնել, որ պրոֆեսոր Յասինի գլխավորած փորձագետների շատ հեղինակավոր խումբը (որի եզրակացությունների եւ կանխագուշակումների հետ հաշվի են նստում ռուսական ամենաբարձր մակարդակի իշխանությունները) ֆինանսավորվում է այդ նույն ռուսական իշխանությունների հետ ընդդիմության մեջ գտնվող Քաղաքացիական միության կողմից եւ բաղկացած է ընդամենը 10 մարդուց:

Մեր քաղաքական-տնտեսական վերլուծության գավառական մակարդակի մյուս ոչ պակաս կարեւոր պատճառը կազմակերպչականն է: Վերջին տարիների ընթացքում մենք մեկ անգամ չէ, որ գրել ու ելույթ ենք ունեցել եւ չենք հոգնում կրկնել, որ հենց այս պատճառներն են (այլ ոչ միայն եւ ոչ այնքան ֆինանսականը), որ շատ ու շատ բաներով պայմանավորում են մեր անհաջողությունները (որոնք վերը մեջբերված վրիպումներ ենք անվանել):

Քանի որ որակապես կտրուկ բարդացված աշխարհում «փորձի ու սխալների» մեթոդով, կամ որ նույնն է, «կռահելու» մեթոդով (կռահենք այստեղ, տեսնենք, թե ինչ կստացվի, չի ստացվի «կկռահենք» այնտեղ եւ այլն), որոշման ընդունումը հանգեցնում է ոչ միայն հսկայական ծախսերի, վրիպումների, կորուստների (նյութական, ժամանակային, բարոյահոգեբանական), այլեւ սկզբունքորեն չի կարող գործել: Դիմենք այս Վասիլի Լեոնտեւի աշխատանքի սկզբում բերված բնաբանում արտահայտված մտքին: Ոչ թե սովորական եզրին, այլ դրանից այն կողմ գտնվող մեր հնարավորությունների, այսինքն պահեստի ուժերի դեպքում որոշում ընդունելու նման մեթոդը պարզապես անթույլատրելի է, քանի որ մահվան է նման, ընդ որում, ոչ թե միայն ընդամենը մի մարդու համար, որն ինքնին միանգամայն թույլատրելի չէ, այլ առանց չափազանցության ողջ Հայաստանի համար:

8. Ավելին, մեզ շատ է մտահոգում ոչ միայն առաջընթացի բացակայությունը, այլեւ նկատվող բացարձակ հետադիմությունը, հատկապես կազմակերպչական մենեջմենթի մակարդակի: Բայց չէ՞ որ կազմակերպչական մակարդակի առաջընթացի հնարավորությունը բացարձակ կապ չունի շրջափակման գոյության կամ վերացման հետ: Ավելի ուս հակառակը, շրջափակում չլինի էլ, մեր բոլոր խնդիրները իրականում գոյություն ունենալով, իրականում առաջվա նման հեռու կլինեն լուծվելուց: Իհարկե, դրանք կլինեին փոքր-ինչ մեղմ, առավել սքողված: Օրինակ, արդյունաբերական արտադրության անկումը կկազմեր ոչ թե մոտ 90 տոկոս, այլ մոտ 50 տոկոս, ինչպես Լիտվայում, այդ երկրի հանդեպ «նավթային սանկցիաներ» կիրառելուց հետո: Մյուս կողմից, չէր լինի ամեն ինչ շրջափակման վրա բարդելու նման իդեալական հնարավորությունը: Լիակատար համոզվածությունը, թե ամեն բան ոչ թե այլ կերպ, այլ հենց այդպես էլ կլիներ, կապված է հենց կազմակերպչական մակարդակի բացակայության հետ: Ի դեպ, 162-րդ տեղը, որ Հայաստանը զբաղեցնում է (վերջիններից մեկը, ճիշտ է, Կուբայից ու Եթովպիայից առաջ) Հայաստանի տնտեսության մեջ արտասահմանյան կապիտալի ներդրման ռիսկի, այլ խոսքերով ասած՝ կապիտալ ներդնել եւ կորցնել, ամենեւին էլ վերջին հերթին չի կապված նշված հանգամանքի հետ: Այդ է վկայում նաեւ Հայաստանի կենտրոնական բանկի կառավարիչ Իսահակ Իսահակյանը, որը վստահավոր է համարում այն հանգամանքը, որ արտասահմանյան բանկերը նախընտրում են փոխհարաբերությունների մեջ չմտնել մեզ հետ, որովհետեւ մեզ մոտ խախտվում է ֆինանսական գործարքներ վարելու գոյություն ունեցող չափանիշները («Երկիր», 14 հուլիսի, 1993 թ.):

Ասված չանի, երբ կազմակերպչական մակարդակի այդ առաջընթացի բացակայությունը, այդ բացահայտ հետադիմությունը պայմանավորված լինեին ինքնակազմակերպման անկարողության հետ: Հնարավոր է, որ մենք էլ լինեինք նույնքան հոռետեսորեն տրամադրված, եթե Ղարաբաղը չլիներ, որ ամեն դեպքում կարողացավ ինքնակազմակերպվել եւ բավական կազմավորվել, դրանով նույնիսկ կարողանալով ստիպել իր հետ հաշվի նստել: Եւ աստված մի արասցե, որ մենք երբեւէ Ղարաբաղի համար փտած հենասյուն լինենք: Այ, հենց դա չենք ուզում, դրանից ենք սարսափում: Հենց այս պատճառներն են այս հոդվածին առիթ տվել:

9. Ուրեմն ի՞նչ: Հայաստանի ու հայության գոյատեւման համար կենսականորեն անհրաժեշտ այս բնագավառում պետք է հրատապ ձեւով կայացնել ստրատեգիական որոշումներ: Անհրաժեշտ է ստեղծել ստրատեգիական որոշումների անկախ կենտրոն, որը կաշխատի ժամանակակից, այլ ոչ թե, ընդգծում ենք, տնայնագործական, գավառական մակարդակով: Մենք հույս ենք տածում, որ այդ մակարդակը կլինի այնքան բարձր, որ կնպաստի մտածողության եղած ստերեոտիպերի փլուզմանը: «Լեոնտեւի պարադոքսի» օրինակի հիման վրա պարզաբանենք, թե մենք ինչ նկատի ունենք վերջին տողում ներքո: Երկար տարիներ տիրապետել է այն համոզմունքը, թե հավելյալ կապիտալով եւ սահմանափակ աշխատուժով, աշխատանքի դիմաց բարձր վարձատրությամբ ԱՄՆ-ը մնացած (ավելի աղքատ) աշխարհի հետ արտաքին տնտեսական այնպիսի քաղաքականություն պետք է վարի, որ նրա արտահանման մեջ գերակշռեն կապիտալատար ապրանքները, իսկ ներմուծման մեջ ավելի աշխատատարները: Իսկ Լեոնտեւը ցույց է տվել, որ հաշվի առնելով միջճյուղային կողմնակի կապերը, ճիշտ հակառակն է տեղի ունենում: ԱՄՆ-ը արտահանում է աշխատանք եւ ներմուծում կապիտալ:

Միայն թե աշխատանքի նման մակարդակը կախված չէ քաղաքական իրավիճակից: Լոկ այն դեպքում է հնարավոր այնքան բարձր աստիճանի հավաստիության վերլուծական կանխագուշակումներ կատարել, որ ներհանրապետական, ներհայկական քաղաքական իրավիճակն ինքն իր հերթին կառուցվի այդ կանխագուշակման հաշվառմամբ: Լոկ այս դեպքում կարելի է հուսալ, որ հանրահայտ, սակավ հայտնի, երբեմն էլ բոլորովին անհայտ, սակայն դրանից նշանակությունը չկորցնող, այս հոդվածում բերված օրինակի նման «վրիպումներ» չեն լինի:

ՅՈՒՐԻ ՀԱՅՐԱ[illegible]
ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՀԱՅՐԱ[illegible]

digitised by A.R.A.R.@

ՄԱԿ

ԽԱՂԱՂԱՊԱՀ ՈՒԺԵՐԸ ՆԱԵՎ ԱՌԵՎՏՈՒՐ ԵՆ ԱՆՈՒՄ

Բոսնիայում եւ Կամբոջայում ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերի որոշ զինվորներ վաճառում են զենք, զինամթերք, վառելիք, արվեստի գործեր եւ այլն:

1992 թ. եւ այս տարի ֆրանսիացի կապույտ սաղավարտավոր սպաների Ֆրանսիայի պաշտպանության նախարարությանը ներկայացրած մի քանի զեկուցագրեր հիմք են դարձել քաղաքական ուղղվածություն ունեցող «Լը կանար անշենե» երգիծական շաբաթաթերթին, որը հուլիսի 28-ի համարում բացահայտումներ է անում ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերի որոշ զորախմբերում տիրող բարքերի մասին: Այդ զեկուցագրերը մասնավորապես հաստատվում են վերջերս Բոսնիայում եղած ֆրանսիացի դիվանագետներից մեկի տվյալներով, որի դիտման համաձայն «վատթարագույնը ուկրաինացիներն են. նրանք վաճառում են զինամթերք, վառելիք, սննդի օրաբաժիններ: Մի գիշեր նրանց նույնիսկ բռնեցրին այն ավտոմեքենաները դատարկելիս, որոնք Սարաեւոյին բենզին ու սոլյարայուղ են մատակարարում: Ի արդարացում նրանց, հարկ է ասել, որ ուկրաինացիները չնչին ռոճիկ են ստանում իրենց կառավարությունից, ինչպես Արեւելյան Եվրոպայից, Աֆրիկայից, Ասիայից եկած մյուս խաղաղապահ զինվորները»:

Թեման շարունակելով, թերթը նշում է, որ Բոսնիայում որոշ զորախմբերի զինվորների համար ծառայությունն ուրախ է անցնում: Ռուսները եւ ուկրաինացիները խիստ անչափավոր են օգտագործում տեղական ոգելից խմիչքները, խմելով նույնիսկ մարտական առաջադրանք կատարելիս: Եւ քանի որ նրանց գրպանները դատարկ են, նրանք սկսել են առեւտուր անել. վաճառում են «Կալաշնիկով» ավտոմատներ (50-100 դոլլար), զինամթերք, բենզին, ՄԱԿ-ի սննդի օրաբաժիններ, ծածկոցներ, գլանակներ եւ այլն: Ի դեպ, գլանակների վաճառքի մեջ «մասնագիտացած են» նաեւ լեհ զինվորները: Ամեն ինչ արվում է փոքր-ինչ լավ ապրելու եւ խմիչքի փող ունենալու համար:

Բանը հասնում է նրան, որ երբեմն կողոպտվում են նույնիսկ մարդասիրական օգնության շարասյուները: Խոսքը միայն հարբած սերբ մարտիկների մասին չէ, որոնք արգելափակոցների մոտ իրենց «տասանորդն» են վերցնում անցնող ավտոմեքենաներից: Անցյալ տարվա աշնանը աֆրիկացի «կապույտ սաղավարտները» կանգնեցրին եւ թալանեցին սննդամթերքով բեռնված խորվաթական մի բեռնատար:

Կամբոջայում ՄԱԿ-ի ուժերի հրամանատարի նախկին տեղակալ գեներալ Միշել Լորիդոնը «Le Casoar» հանդեսում իր կողմից եւ Բոսնիայում ու Սերբիայում ծառայած պաշտոնակիցների փորձի վրա հենվելով հետեւյալ կարծիքն է հայտնում. «Նահատակվող եւ այդուհանդերձ ՄԱԿ-ի հանդեպ հույսով լի ժողովուրդներին ի՞նչ օրինակ կարող են ծառայել եւ ի՞նչ անվտանգություն կարող են բերել թերուս, վատ պատրաստված, վատ ղեկավարվող, վատ վարձատրվող կապույտ սաղավարտակիրները, որոնք հանուն գոյատեւման առաջինն իրենք են դիմում բռնաշորթության, մեքենայությունների եւ զենքի, սննդամթերքի ու ռազմահանդերձանքի անօրինական առեւտրի»: Իսկ գեներալ Մարկ Տեռանոն էլ ավելի կտրական է. «Կարելի է շատ բան ասել այսպես կոչված բարոյական եւ մարդասիրական շարժառիթներով Արեւմուտքի կողմից կատարվող երկրների ընտրության մասին: Օրինակ, ինչո՞ւ ընտրվեց Սոմալին եւ ոչ թե Սուդանը կամ Լիբերիան, Էրիթրեան կամ Մոզամբիկը...

Անվայել է մեր զինվորներին պատանդ հանձնելը, հուսալով, թե նրանց մահվան գնով կպատժովվեն քաղաքական այն վճիռները, որ մենք քաջություն չունեցանք առաջադրելու որպես մեր մասնակցության նախապայման»:

Հարկ է նշել, որ միջազգային խաղաղապահ ուժերում զորախմբեր ունեցող որոշ երկրներ փորձում են ՄԱԿ-ի հաշվին դրամ խնայել: Բոսնիայում ծառայող ֆրանսիացի սպաներից մեկը վկայում է, որ Գանայի «կապույտ սաղավարտները» Սարաեւո են ժամանել ջինսերով եւ մարզակոշիկներով: Նման դեպքերում ՄԱԿ-ը հանդերձավորում է զորախմբերը, ինչպես նաեւ խաղաղապահ ուժերի շտաբներ ընդունում հատկապես գնդապետի կամ գեներալի կոչում ստացած ֆինիացի, նեպալցի, գանացի սպաներին: ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերի գործողություններին մասնակցելու դիմաց ստացվող տարադրամը ըստ երեւույթին հատկացվում է մասնակից երկրների պաշտպանական բյուջեներին, իսկ կասկածամիտ գեներալ Լորիդոնի կարծիքով փոխանցվում է զինվորներին Բոսնիա, Սոմալի կամ Կամբոջա ուղարկող նախարարների բանկային հաշիվներին:

Կամբոջայում ՄԱԿ-ի խաղաղապահ զինվորների անօրինական առեւտուրն էլ ավելի լայն ծավալ է ստացել: Թաիլանդցի կապույտ սաղավարտակիրներն զգալի հաջողությունների են հասել արվեստի գործերի անօրինական առեւտրում, որոնք գողացված են տաճարներից կամ զբոսաշրջիկների համար նախատեսված պատճենումներ են: Խաղաղապահ ուժերի այլ զորախմբեր (Մալայզիա, Ուրուգվայ, Բանգլադեշ) տոկոսներ են գանձում հազվագյուտ բնափայտի կամ թանկարժեք քարերի առեւտրից, որ կարմիր քմերները կազմակերպում են սեփական բարգավաճման եւ ճակատամարտերի ֆինանսավորման նպատակով: Ինչ վերաբերում է բուլղարացի կապույտ սաղավարտակիրներին, նրանք կաշառքի միջոցով իրենց երկրի գավառներից պոռնիկներ են բերում Պնոմպենում աշխատելու: Անցյալ տարի հաշիվներ մաքրելիս նրանցից երկուսը զոհվեցին:

Վերջում նշենք, որ Կամբոջայում ՄԱԿ-ի դրոշով երթեւեկող 10 հազար տարաբնույթ ավտոմեքենաներից 3 հազարն անհետացել է կասկածելի հանգամանքներում:

Կարծում ենք, որ ՄԱԿ-ին եւ նրա խաղաղապահ ուժերին բնավ պատիվ չբերող հիշյալ բոլոր հոռի երեւույթները հնարավոր կլիներ կանխել կամ նվազագույնի հասցնել, եթե նոր զարգացող երկրների կառավարություններն առավել լրջորեն մոտենային խաղաղապահ ուժերին մասնակցելու իրենց պարտավորություններին, նյութապես ապահովեին իրենց զինվորներին, իսկ ՄԱԿ-ը լիներ իրոք անկախ կազմակերպություն եւ հավասարապես վերահսկեր բոլոր երկրների գործողությունները:

Պատրաստեց
ՊԵՏՐՈՍ ՔԵՇԻՇՅԱՆԸ

Որքա՞ն արժեն «երկնագույն սաղավարտները»

Այսօր նկատվում է, որ ՄԱԿ-ը տարվում է հակամարտության կողմերի նկատմամբ ուժային միջոցների ազդեցությամբ: Հետաքրքիր է իմանալ, երկրագնդի ո՞ր շրջաններում են գործում ՄԱԿ-ի «երկնագույն սաղավարտները», որքա՞ն է նստում դրանք պահելը եւ ինչպե՞ս են բաշխվում այդ ծախսերը ՄԱԿ-ի անդամ-երկրների միջեւ:

Իսպանական «Ունիսա» թերթը վերջերս տպագրեց մի քարտեզ, որի համաձայն, ՄԱԿ-ի խաղաղարար ուժերը տեղակայված են երկրագնդի 12 հակամարտ գոտիներում:

Սալվադոր	425
Անգոլա	224
Սոմալի	696
Արեւմտյան Սահարա	329
Նախկին Հարավսլավիա	22 639
Կիպրոս	1 539
Լիբանան	5 251
Հնդկաստան-Պակիստան	38
Իրաք-Քուվեյթ	343
Գոլանի բարձունքներ	1 119
Մերձավոր Արեւելք	248
Կամբոջա	19 253

Եթե առաջներում ՄԱԿ-ն աշխատում էր խուսափել ներքին հակամարտությունների նկատմամբ միջամտություններից եւ իր ուժերը կենտրոնացնում էր կանխելու համար շրջանային պատերազմների տարածումը, ապա վերջին ժամանակներս շեշտը դրվեց ինքնիշխան պետությունների տարածքներում ժանդարմական գործողությունների վրա: ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի որոշմամբ վերջին հինգ խաղաղարար գործողություններից յոթը կապված էին ներքին պատերազմների հետ:

«Պաշտպանել ազգային փոքրամասնություններին եւ ստեղծել կառավարություններ այնտեղ, ուր նրանք չկան՝ նշանակում է իր վրա վերցնել անվերջ օրակարգ եւ պետության ու հասարակության ստեղծման հսկայական խնդիրը», նախազգուշացնում է Լոնդոնում միջազգային հարաբերությունների թագավորական ինստիտուտի տնօրեն Լ. Մարտինը «Նեշընըլ ինթերեսթ» ամսագրի վերջին համարում: Իրոք, 1992 թ. սկզբին ՄԱԿ-ի հրամանատարության տակ գտնվող զորքերի թիվը կազմեց 11,5 հազար մարդ: ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի տեղակալ Քոֆիս Անանայի (Գանա) տվյալներով, այսօր զորքի թվակազմը 80 հազար է: Լրացուցիչ զորախմբից հետո, որը նպատակ ունի պահպանել այսպես կոչված «անվտանգության գոտիներ» Բոսնիայում եւ Հերցեգովինայում մահմեդական միջնատարածքերի շուրջը, «երկնագույն սաղավարտների» թիվը կհասնի 100 հազար մարդու:

Դրան համապատասխան վերջին տարիներին շեշտակիորեն ավելացան ՄԱԿ-ի ծախսերն այդ գործողությունների համար.

1989 թ.	618	միլիոն դոլլար
1990 թ.	448	միլիոն դոլլար
1991 թ.	466	միլիոն դոլլար
1992 թ.	1,8	միլիարդ դոլլար
1993 թ.	3,7	միլիարդ դոլլար

Ինչ վերաբերվում է ՄԱԿ-ի անդամ երկրների անհավասար բաժնին, ապա ամենամեծ ծախսերը, ինչպես սպասվում էր, ընկնում են ԱՄՆ-ին՝ 30 տոկոս: Այնուհետեւ գալիս են Ճապոնիան՝ 12 տոկոս, Ռուսաստանը՝ 11 տոկոս կամ 407 միլիոն դոլլար, Գերմանիան՝ 9 տոկոս, Ֆրանսիան՝ 7 տոկոս, Մեծ Բրիտանիան՝ 6 տոկոս, Իտալիան՝ 4 տոկոս, Կանադան՝ 3 տոկոս:

«Արամ Խաչատրյան համերգասրահ»
Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ
1993-1994 համերգաշրջան
Գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր
Լորիս Ճգնավորյան
Համերգաշրջանի բացում
Օգոստոսի 28-29
Մենակատարներ՝
Ալիկ Չաուշյան, Լիլիթ Դանիելյան,
Դիրիժոր՝ Լորիս Ճգնավորյան
Գերմանական երաժշտության օրեր
Սեպտեմբերի 4, 5, 8, 11, 12, 15, 18, 19
Մենակատարներ՝
Ռուբեն Ահարոնյան, Վիլլի Սարգսյան, Զոյա Հարությունյան, Սուրեն Հախնազարյան, Արմեն Բաբախանյան, Էդուարդ Թադեւոսյան, Արտաշես Մկրտչյան
Դիրիժորներ՝
Լորիս Ճգնավորյան, Գեւորգ Սեւումյան
Համերգների սկիզբը՝
շաբաթ եւ կիրակի օրերին՝ ժ. 14.00,
չորեքշաբթի՝ ժ. 18.00
Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի տոմսարկղում օգոստոսի 7-ից ժ. 11.00-18.00-ը:

ԱՄՆ

«Դելտա» ավիաընկերությունն էժանացնում է տոմսերը

ԱՄՆ-ի «Դելտա» ավիաընկերությունը հայտարարել է, որ աշնանը ներքին ուղերթերի իր տոմսերի գներն իջեցվում են մինչեւ 35 տոկոսով: Այդ հայտարարությանը հաջորդեցին մրցակիցների՝ «Քոնթինենթըլ», «Նորթուեսթ էյրլայնզ» եւ «Ամերիկա ուեսթ» ընկերությունների հայտարարությունները, որոնք վճռել էին անմիջապես հետեւել այդ օրինակին:

«Ուոլ սթրիթ ջորնըլ» թերթը կանխատեսում է, որ «այս տարվա աշնանը «սակագների պատերազմը» կարող է հատկապես լարված լինել, քանի որ ամռանը ավիափոխադրողները ձեռնպահ մնացին անցյալ տարվա կտրուկ գնազեղչերից, իսկ ավիաուղեւորները ձեռնպահ մնացին համեմատաբար բարձր գներով թռչելուց»: Ուղեւորների այդ վարքագիծը նշանակում է փոխադրումների ծավալների, հետեւաբար նաեւ շահույթների նվազում: Դա հանգեցնում է այն բանին, որ ընկերությունները հրաժարվում են երթուղիների մի մասից, չեն ձգտում նորացնել ինքնաթիռների համակազմը եւ հուսահատորեն պայքարում են հանուն ուղեւորների: Գործի են դրվում այնպիսի միջոցներ, ինչպիսիք են սպասարկման բարելավումը եւ հարմարավետությունը, ուժեղացված սնունդը, ոգելից խմիչքների անվճար մատուցումը: Բայց գլխավոր եւ ամենահուսալի միջոցը մնում է տոմսերի գների զեղչումը:

Այն փաստը, որ աշնան նախաշեմին դրան առաջինը դիմեց «Դելտան», մասնագետների զարմանքը հարուցեց, քանզի անցյալում այդ ընկերությունը միշտ ինքն է հետեւել ուրիշներին: Դրա պատճառը համարում են այն, որ «սակագների պատերազմի» ավանդական նախաձեռնողները՝ «Քոնթինենթըլ», «Նորթուեսթ էյրլայնզ» եւ «Ամերիքըն էյրլայնզ» ավիաընկերությունները ներկայումս դատավարությամբ են զբաղված: Առաջին երկուսը վերջինին մեղադրում են այն բանում, որ անցյալ տարվա ամռանը զեղչեր մտցնելով, ինքը ձգտել է սնանկացնել եւ շուկայից արտաքսել իրենց:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԲԻԶՆԵՍ-ՏԱՍՍ

Լուրերի Հոսք

Մահափորձ Դուդաեւի դեմ

Օգոստոսի 8-ի վաղ առավոտյան Չեչնիայի մայրաքաղաք Գրոզնիում մահափորձ կատարվեց նախագահ Ջոհար Դուդաեւի վրա: Չեչնիայի հասարակական կարգի պահպանության վարչության տվյալների համաձայն, առավոտյան ժամը 4-ն անց 30-ին, երբ Դուդաեւը պատրաստվում էր թողնել աշխատասենյակը, փողոցից ավտոմատ զենքից հրաձգություն սկսվեց շենքի լուսամուտների վրա: Երկու կրակոց արձակվեց նաեւ նռնականետից: Նախագահի պահակախումբը պատասխան կրակ բացեց: Փոխհրաձգության հետեւանքով պահապաններից երկուսը վիրավորվեցին: Գնդակոծվեց նաեւ Չեչնիայի ՆԳՆ շենքը, որը գտնվում է կառավարության շենքից՝ Դուդաեւի նստավայրից ոչ հեռու: Այնուհետեւ՝ ահաբեկիչներն ավտոմեքենաներով հեռացան քաղաքից: Գրոզնիից դուրս գալիս, ճանապարհային տեսչության պահակակետի մոտ տեղի ունեցավ եւս մեկ փոխհրաձգություն, որի հետեւանքով ծանր վիրավորվեց միլիցիոներներից մեկը: Հասարակական կարգի վարչության վարկածներից մեկի համաձայն, ահաբեկիչները Դուդաեւի ցրած Գրոզնիի նախկին քաղաքային ժողովի կողմնակիցներ են: ԻՖ

Պակիստանը կստանա՞ արդյոք ամերիկյան ինքնաթիռներ

Իսլամաբադում Պակիստանի եւ ԱՄՆ-ի պատվիրակությունները բանակցություններ են սկսել Պակիստանին ամերիկյան F-16 տիպի 60 կործանիչ ռմբակոծիչների մատակարարման շուրջը: Այդ մասին համաձայնագիր էր ստորագրվել դեռ 1989 թ. եւ առաջին 6 օդանավերը պետք է Պակիստանին մատակարարվեին այս տարվա մարտին: Սակայն 1990 թ. համաձայնագիրը կասեցվեց, երբ ԱՄՆ վարչակազմը ստիպված եղավ այդ երկրին տրվող ամբողջ ռազմատեխնիկական օգնությունը դադարեցնել Իսլամաբադի կողմից միջուկային զենքի ստեղծման ծրագրի փութացման կապակցությամբ: Ինչպես լրագրողներին հայտնեց Պակիստանի պաշտպանական արդյունաբերության նախարարության պաշտոնական ներկայացուցիչը, «երկկողմ բանակցությունները սկսվել են, եւ մենք հույս ունենք, որ ինքնաթիռների առաքման խնդիրը կլուծվի»:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

Եվրոպական բանկի վարկ Տյումենի նավթագործներին

Վերակառուցման ու զարգացման եվրոպական բանկի երբեւէ հատկացրած ամենամեծ փոխառությունը կստանան Տյումենի նավթագործները: Ռուսաստանի վառելիքի եւ էներգետիկայի նախարար Յու. Շաֆրանիկը եւ եվրոպական բանկի փոխնախագահ Մ. Սարջինսոնը Մոսկվայում համաձայնագիր ստորագրեցին «Պուրնեֆթեգազ» արտադրական միավորման զարգացմանը 145,3 միլիոն էկյու (174,3 մլն դոլլար) հատկացնելու մասին: Վարկը տրվում է 15 տարով, վճարումն սկսվելու է այն ստանալուց 3 տարի անց եւ անչափ ձեռնտու պայմաններով՝ տարեկան 4,5 տոկոս: Այդ գումարը միավորման սեփական միջոցների եւ Նիդեռլանդների կառավարության 11,4 մլն գուլդեն վարկի հետ մեկտեղ կհատկացվի անգործության մատնված 300 նավթահորերի վերականգնմանը եւ 84 նորերի հորատմանը, Տյումենի հյուսիսում սարքավորումների ու խողովակաշարերի նորացմանը: ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

Աֆղանստանի եւ Տաջիկստանի ԱԳ նախարարների հանդիպում

Տաջիկստանի եւ Աֆղանստանի արտգործնախարարներ Ռաշիդ Ալիմովի եւ Հիդոյաթ Արսալայի հանդիպումը նախատեսված է օգոստոսի 10-ին Դուշանբեում, հայտնեց Տաջիկստանի ԱԳՆ լրատվության վարչության պետ Ջաֆար Սաիդովը: Նախարարները կքննարկեն տաջիկա-աֆղանական սահմանում տիրող իրավիճակը եւ տաջիկ փախստականներին Աֆղանստանի հյուսիսային նահանգներից Տաջիկստան վերադարձնելու հարցը: ԻՖ

digitised by A.R.A.R.@

Լուրերի Հոսք

Ակաեւը Ռուսաստանին անփոխարինելի գործընկեր է համարում

Կրղըզստանի նախագահ Ասկար Ակաեւը մտադիր է Կենտրոնական Ասիայի պետությունների եւ Ռուսաստանի ղեկավարների հանդիպման ժամանակ Ղազախստանի, Ուզբեկստանի եւ Տաջիկստանի ղեկավարներին առաջարկել հանդես գալ ԱՊՀ մասնակից երկրներին ուղղված համատեղ դիմումով: Ինչպես ԻՏ-ին հայտնի դարձավ Ասկար Ակաեւի մերձավոր աղբյուրներից, նախագծով առաջարկվում է նշել, որ խիստ անցանկալի է «Ռուսաստանի հեռացումը որոշ խնդիրներից, Կենտրոնական Ասիայում Ռուսաստանի տնտեսական, քաղաքական, մշակութային ներկայության թուլացումը»: Ինչպես նշվում է նախագծում, դա կարող է անցանկալի հետեւանքների հանգեցնել ոչ միայն Կենտրոնական Ասիայի պետությունների, այլեւ Ռուսաստանի համար: **ԻՖ**

ՊԱԿ-ի օրոք ավելի լա՞վ էր

«Վաշինգտոն պոստ» թերթը հոդված է հրապարակել Մոսկվայում օտարերկրացիների դեմ ուղղված հանցագործությունների աճի մասին: «Նախկինում, գրում է թերթը, օտարերկրացիները սովորաբար գանգատվում էին ՊԱԿ-ի ցանցից, որն իրենց հետեւում էր օր ու գիշեր, ունկնդրում հեռախոսազրույցները եւ մեկուսացնում արտաքին աշխարհից: Բայց նրանք անվտանգության մեջ էին: Իսկ հիմա օտարերկրացիները պարզում են, որ իրենք խոցելի են Մոսկվայում հրապարակների տիրապետության պայմաններում, որտեղ գրեթե ամեն օր տեղի են ունենում փոխհրաձգություններ եւ պայթյունով սպանություններ: Ռուսաստանի ՆԳՆ տվյալների համաձայն, այս տարի 1992 թ. համեմատությամբ օտարերկրացիների դեմ ուղղված հանցագործությունների թիվը գրեթե կրկնապատկվել է: Բայց այս տարվա ամռանը Մոսկվայում բռնության զոհեր են դառնում ոչ միայն օտարերկրացիները: Ռուսաստանցի բանկատերերը, Մոսկվայի խանութների, ռեստորանների եւ խանութների տերերը մշտապես են հանցագործությունների աննախադեպ ալիքից, որը վերջ դրեց հնում աշխարհի ամենաանվտանգ քաղաքներից մեկը համարված Մոսկվայի փառքին»:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

Շեւարդնաձեն ներկայացնելու է կառավարության նոր կազմը

Վրաստանի խորհրդարանի պատգամավորները ուրբաթ երեկոյան նիստի ժամանակ պետության ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեին համաձայնարարել են երկու շաբաթվա ընթացքում ներկայացնել կառավարության նոր կազմը: Խորհրդարանի որոշման համաձայն, մինչ նոր վարչապետի նշանակումը նրա պարտականությունները ժամանակավորապես իրականացնելու է Շեւարդնաձեն: Պատգամավորները մերժել են Շեւարդնաձեի առաջարկը քննարկել պետության ղեկավարի հրաժարականի հարցը: **ԻՖ**

Ուզբեկստանում անցնում են լատինատառ գրությամբ

Ուզբեկստանի Գերագույն խորհրդի ազգամիջյան հարաբերությունների, լեզվի եւ մշակույթի հարցերի կոմիտեում օրինագիծ է նախապատրաստվել լատինատառ [illegible]ության անցնելու վերաբերյալ: Փաստաթուղթը նախատեսված է ներկայացնել խորհրդարանի աշնանային նստաշրջանին, որը բացվելու է Սեպտեմբերի 2-ին: Օրինագծով նախատեսվում է Ուզբեկստանում վերականգնել լատինական այբուբենը, որն այստեղ գործել էր 1927-1939 թթ.: Այն աստիճանաբար կմտցվի 1995 թվականից եւ կտեւի 4-5 տարի: Ուզբեկստանի Գիտությունների ակադեմիան մշակել է այբուբեն, որն ստացել է բոլոր փորձագետների հավանությունը: Նախկին ԽՍՀՄ բոլոր թյուրքական հանրապետությունների լատինատառ գրության փոխադրվելու մասին որոշում էր ընդունվել այս տարվա մարտին Ստամբուլում կայացած համաթյուրքական խորհրդաժողովում: Օրինագծի հեղինակների կարծիքով, այդ նոր այբուբենը լատինական տառերով փոխարինելը կարագացնի Ուզբեկստանի հաղորդակցումը եվրոպայի մշակութային արժեքներին: **ԻՖ**

Մշակույթ

Հենց մուտքի մոտ մեզ «դիմավորում էր» Սամվել Բաղդասարյանի՝ մեծ հակագազ հիշեցնող սարքը, որով հեղինակը «անմիջ փորձ է արել մաքրելու» օրգանիզմը: Այդ օրն էլ, ավա՛ղ, այն չստացվեց. հինգ րոպեից անջատվեց հոսանքը, որով սնուցվում էր սարքը: Աստիճաններով բարձրանալիս կարելի էր դեմդիմաց տեսնել Ֆրանսիայում ապրող իրանահայ Շարիս Կարապետյանի 20 լուսանկարչական աշխատանքները, որոնք շահեկանորեն առանձնանում էին մնացած գործերից իրենց մաքրությամբ եւ ասելիքի որոշակիությամբ: Դրանք բնության, քաղաքի, տների, դրանց բակերի շատ սովորական, մի տեսակ մոռացված անկյուններ են, նաեւ երկրաչափական կոմպոզիցիաներ՝ առանց որեւէ գունազարդման եւ պաճուճանքի: Վարպետորեն են ընտրված ե՛ւ տեսարանները, ե՛ւ ընդգրկման դիտակետերը, ե՛ւ կտտացումը, որ երբեմն շփոթում ես գեղանկարի հետ:

Քիչ այն կողմ տարբեր մարդկանց կտրված մազափնջերով կիսալեցուն բափանցիկ տոպրակներ են փակցված պաստերին, որոնք այդպես էլ չեն պարզում գուցե միայն դրանց հեղինակին «հասու» ինչ-որ գաղտնիքներ: Մասնակիցներից զրուցում եմ Մանվել Բաղդասարյանի հետ, որը ցուցադրում է «Հենակներ եւ նստատեղեր» պայմանական անունը կրող աշխատանքը: Գրում եմ պայմանական, որովհետեւ այս ցուցահանդեսի ոչ մի աշխատանք չունի վերնագիր: Ինչ ուզում ես հասկացիր, ինչպես ուզում ես մեկնաբանիր, դու ազատ ես քո ընկալումների մեջ, ինչպես իրենք՝ իրենց արտահայտման ձեւերի: Պատին իրար կողքի հենած տարբեր ձեւի եւ չափսի հենակներ են, իսկ դրանց վերեւում հեծանիվի տարբեր մասերից կազմված նստատեղեր: Շատերին այն կարող է թվալ պարզապես հավաքածու, մինչդեռ ըստ Մանվելի, դրանք միայն երկրորդ աշխարհամարտում հաշմանդամ դարձած իր հոր հենակները չեն, այլ նաեւ «այս աշխարհի հենակները, որը շատ ունի դրանց կարիքը»: Երիտասարդ նկարչի համոզմամբ մեզ շրջապատող իրերն ու առարկաները, բացի իրենց բուն նշանակումից, նաեւ տիեզերքի որոշակի խորհրդանիշեր են, որոնք հասանելի են միայն քչերին:

Ցուցահանդեսի նշանաբանն է «Արվեստը որպես իրականության հետ նույնացման միջոց»: Թե ինչ՛ նկատի ունեն այս բառերի տակ, պարզաբանում է Սոնյա Պալասանյանը. «Մենք որքան էլ ուզենք, չենք կարող փախուստ տալ իրականությունից, որը հարկ է պատկերել իրական ձեւերով: Ի վերջո, կարեւոր չէ, թե ինչով եւ ինչպես ես արտահայտվում: Կարեւորը զգալն ու զգացնել տալն է, պարզ զգացումն նաղահարույց վիճակը: Հայելու մեջ նայող յուրաքանչյուր ոք կարող է վաղը լինել ներքական մեկը, որին կղպսուհասի պատերազմը: Դաժան է այս իրականությունը, եւ պետք չէ նրանից խույս տալ:

Ցուցահանդեսի մնացած մասնակիցներն էլ միակարծիք են այս, նաեւ այն հարցում, թե արդեն իմաստ չունի կրկնել ասենք Լեոնարդո դա Վինչիին, որի թողած գեղարվեստական ժառանգությունը ռեալիզմի բարձրակետն է եւ հազիվ

Նոր ցուցահանդես. Աշխարհն է բազմաստե՞ս, թե մեր աչքը.

Օգոստոսի 6-ին Նյույորքյան նկարչուհի Սոնյա Պալասանյանի կազմակերպությամբ եւ համադրությամբ Երեւանի Արդի արվեստի թանգարանում բացվեց «Նույնացում» (Id entification) անունը կրող ժամանակակից արվեստի ցուցահանդես: Դրա 11 մասնակիցներն իրենց գործերը ներկայացնում են երեք շրջանաձեւ սրահներում, որոնք այդ օրը հյուրընկալել էին բազմաթիվ արվեստասերների եւ հյուրերի: Իհարկե, տարբեր էր նրանց վերաբերմունքը ցուցադրվող նյութին. մի մասը տարակուսած էր «գործերի» անսովորությունից, մյուսները շատ ավելի հանգիստ ու անվրդով էին ծանոթանում ներկայացված աշխատանքներին: Երրորդներն ակնդետ հետեւում էին հետեւյալ տեսարանին. մորուքավոր կիսամերկ մի «անծանոթ» տզզունց-տզզունց ալյազ էր շաղ տալիս հատակին, իսկ նրան կրնկակոխ հետեւում էր տեսախցիկով կորամեջք լուսանկարիչը: Մի խոսքով, ցուցադրվող գործերի անսովորությունը կարծես թելադրվել էր հանդիսատեսին: Իսկ ի՞նչ էր ցուցադրվում:

ամենատարբեր ձեւերով բացահայտելը: Գեղեցկությունը հենց դրա մեջ է: Կարող է պատահել, որ ես ու դու չհասկանանք, բայց այս տղան (մասնակցույց է անում կոյուղու փոսերի չուզունե կափարիչները լուսանկարած եւ դրանցից երկուսն ուղղակի ցուցահանդես փոխադրած Կարեն Անդրեասյանին) փիլիսոփա է»: Տիկին Սոնյային գրավել է հայ երիտասարդների ժամանակակից բարմ մտածողությունը եւ նրանց այսօրվա «բառապաշարը»: Դա այն դեպքում, երբ եվրոպացիներն արդեն կրկնում են իրենք իրենց:

Ինքը՝ նկարչուհին ներկայացրել էր երկու մեծածավալ աշխատանք: Մեկը հարթ մակերեսի վրա փռված հրեշտակի թեւեր հիշեցնող մանկական ճերմակ շրջազգեստներ են՝ դրանց վրա հակված լամպերով, մյուսը օդից կախված մարդու ոտքի պրոթեզներ: Առաջինը, ըստ նկարչուհու, մեր երեխաների անցկացրած զրկանքներ ու սովահար ծննդյան հուշապատկերն է, երկրորդը՝ ամեն օր խեղվող մեր երիտասարդների սագ թե որեւէ մեկը կարողանա այն գերազանցել: Նրանք զարմանալիորեն «մոռանում են», որ նույն կամ գրեթե նույն առարկայական միացություններ ու դրանց միջոցով իրականության հետ նույնացումներ գոյություն են ունեցել մեր դարասկզբի առաջին տասնամյակներին եվրոպական երկրներում, մոդեռնիստական տարբեր ուղղություններում: Այդ դեպքում ի՞նչ տարբերություն կրկնես (եթե, իհարկե, դա պիտի կրկնություն կոչվի) Վերածննդի ժամանակաշրջանի մեծերին, թե՞ ոչ աշխարհից 70 տարի առաջ գործած եվրոպացի արվեստագետներին հայտնած մտածումներն ու ձեւերը: Մյուս կողմից էլ խորհում ես, թե սա երեւի արվեստի զարգացման մի պարտադիր շրջան է, որ պիտի լինի ու կա նաեւ մեզ մոտ: Այս առումով, ինչ խոսք, գովելի է ամերիկահայ Սոնյա Պալասանյանի մտադրությունը՝ մեր երիտասարդ արվեստագետների գործերը հաջորդ տարի ցուցադրելու Վենետիկի հերթական բիենալեում:

ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆ

ԱԶԳ - ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՄԵԾԱՐԵՑԻՆ ԱՆՎԱՆԻ ՖՈՒՏԲՈԼԻՍՏԻՆ

Մեր բոլոր ժամանակների լավագույն ֆուտբոլիստներից մեկի՝ Ալեքսանդր Կովալենկոյի ծննդյան 50-ամյակին նվիրված տոնահանդեսը «Հրազդան» կենտրոնական մարզադաշտում արժանի եղավ հոբելյարին: Նույնիսկ ՀՀ բարձրագույն խմբի առաջնության առանցքային խաղերի ժամանակ վերջերս այդքան հանդիսականներ չեն հավաքվում տրիբունաներում: Մարդիկ այս անգամ կողմ թողնելով առօրյա ծանր հոգսերը եւ հիշելով հին ու բարի ժամանակները, եկել էին մեծարելու իրենց կուռքերից մեկին, որը տարիներ շարունակ մեկ անգամ չէ, որ ֆուտբոլային երջանիկ պահեր է պարգեւել իրենց:

Ջերմ խոսքեր շատ հնչեցին Ալեքսանդր Կովալենկոյի հասցեին: Նրա կենդարյա հոբելյանը շնորհավորեցին հնգամարտի աշխարհի նախկին չեմպիոն, այդ մարզաձեւի եւ բիաթլոնի միջազգային ֆեդերացիայի պատվավոր նախագահ Իգոր Նովիկովը, ՀՀ սպորտվարչության նախագահ Ռաֆայել Ցորոյանը, «Արարատ-73»-ի ավագ եւ նախկին խաղընկեր Հովհաննես Զանազանյանը, վրացական ֆուտբոլի անվանի վարպետներից Վլադիմիր Բարխայան եւ ուրիշներ:

Ցտեսրականացված տոնահանդեսին մասնակցեցին երգիչ-երգչուհիներ, պարային խմբեր, դերասաններ, մշակույթի այլ ներկայացուցիչներ:

Եզրափակիչ ակորդը հանդիսացավ «Արարատի» եւ Թբիլիսիի «Դինամոյի» վետերան ֆուտբոլիստների մրցակցությունը: Արցապարեց էին դուրս եկել անվանի շատ ֆուտբոլիստներ. «Արարատ-73»-ը գրեթե իր մարտական կազմով՝ Ալյոշա Աբրահա

մյան, Սուրեն Մարտիրոսյան, Արմեն Սարգսյան, Ալեքսանդր Կովալենկո, Նորայր Մեսրոպյան, Սերգեյ Պողոսյան, Արկադի Անդրեասյան, Էդուարդ Մարգարով, Նազար Պետրոսյանը, հաջորդ սերնդի ներկայացուցիչներ Սամվել Պետրոսյանը, Աշոտ Սահակյանը, Հովհաննես Կիրակոսյանը, Բելգիայից կարճ ժամանակով վերադարձած Բաբկեն Մելիքյանը, Երեւանում գտնվող «Արարատ-73»-ի եւս մեկ ներկայացուցիչ՝ դարպասապահ Նորայր Դեմիրճյանը, որը մշտական բնակություն է հաստատել Ֆրանսիայում եւ ուրիշներ:

Թբիլիսիի «Դինամոյի» կազմում պակաս անվանի ֆուտբոլիստներ չէին. սպորտի վաստակավոր վարպետներ Սերգեյ Կոտրիկաձեն, Թենգիզ Սուլակվելիձեն, Ռամազ Շենգելիան, միջազգային կարգի սպորտի վարպետ Ռեւազ Ձոձուաշվիլին, Բորիս Միճինավան, Բեսսարիոն Մչեդլիշվիլին, Գուրամ Պետրիաշվիլին, Մանուչար Մաչաիձեն, Դավիդ Խունդաձեն, Վախթանգ Կոպալեյշվիլին, Ռամազ Ուրուշաձեն եւ ուրիշներ:

Ուշագրավ հանդիպման հաշիվը իրեն հատուկ շրջադարձային հարվածով բացեց չծերացող 51-ամյա Էդուարդ Մարգարովը, ակամայից հիշեցնել տալով նման ոճով խփած բազմաթիվ գեղեցիկ գոլերը (1971 թ. «Արարատ»-«Պախտակոր»՝ 3-2, 1972 թ. «Արարատ»-«Տորպեդո» Մ.՝ 5-0): Պատասխան գոլի հեղինակ դարձավ Սուլակվելիձեն, որի խփած գնդակը նույնպես տպավորիչ էր: 2-րդ կեսի սկզբնամասում Կոպալեյշվիլին առաջ մղեց իր թիմին: Քիչ անց արարատցիները պատասխանեցին բազմաքայլ կոմբինացիայով. Սահակյանը գնդակը հանձնեց Մելիքյանին, վերջինս մեջ տարածությունից հարվածեց, Ուրուշաձեն մի կերպ ետ մղեց գնդակը եւ վրա հասած Սամվել Պետրոսյանը գրավեց դարպասը:

Այնուհետեւ եկավ Արկադի Անդրեասյանի հերթը, որը նախ 4-5 մ հեռավորությունից չնկատեց անպաշտպան խկա դարպասը եւ իր կյանքում երեւի առաջին անգամ նման դիրքից անշարժ շեղ հարվածեց, բայց հետո լրջանալով, մոտ տարածությունից, գլխի հարվածով, կրկին առաջ մղեց «Արարատին»: Սակայն բարեկամական հանդիպումը ինչպես որեւէ նաեւ բարեկամական վերջաբան պետք է ունենա եւ վերջին րոպեին դինամոյականները հավասարեցրին հաշիվը: Խաղն ավարտվեց ոչ-ոքի՝ 3-3:

Մարզական տոնահանդեսի հովանավորն էր «Արարատ-73» ընկերությունը, ինչպես միշտ նրա նախագահ Կարլեն Ցորոյանի ակտիվ նախաձեռնությամբ:

[illegible]

Երաժշտական ակնթարթ

1955-ի աշնանը Ալ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի եւ բալետի ազգային թատրոնում տոնախմբություն էր՝ Ավետիք Իսահակյանի ծննդյան 80-ամյակի հոբելյանական հանդեսը: Թատերասրահի կամարների տակ առնես տրոփում էր համայն հայության սիրտը:

...Ավարտվեց պաշտոնական արարողությունը, որին կարծես ըն մեջ դուրս գալով հետո հաջորդեց գեղարվեստական բաժինը: Դահլիճի առաջին կարգում նստած էր բանաստեղծը, սրահ եւ ահյակ կողմերում հարազատ մարդիկ էին, գրչակից բարեկամները, մտերմավոր մարդիկ: Ծանրաթաթիկ խորը ակոսել էր վարպետի ճակատը: Այդ պահին նա նման էր բիբլիական մարգարեի, որ կարծես պեղում էր տիեզերքը յուծում գտնելու մայրության դժնի ճակատագրին:

...Սկսվեց համերգը: Չեն ելան արտիստները, երգեցին, նվագեցին, վարպետը կիսած ծամածռված անշարժ ու լուռ ունկնդրում էր: Համերգավարը հայտարարեց.

- «Ոսկան ախպեր»... նվագում է դուդուկահար Լեւոն Մադոյանը:

Վարպետը բարձրացրեց գլուխը, աչքերը հառեց բեմին: Երկու վայրկյան ուշ երեւաց Լեւոնը՝ սեւ համազգեստի մեջ կիպ կոճկված, սպիտակ օձիքին սեւ փողկապ: Համազգեստ, նման հարմարկարը կաշկանդում էին Լեւոնին: Սանրին անհնազանդ մազերը ցցվել էին քունքերից վեր: Թեեւ վաղուց էր ապրում Երեւանում, բայց մայրաքաղաքը անճար էր եղել դիմագծերը դույզն-ինչ հղկելու համար: Արտաքին տեսքը մնացել էր նույնը՝ գյուղականը, որ տեսել էի տարիներ առաջ իր ծննդավայր քաղաքում: Ու նաեւ այս էր պատճառը, որ գյումրեցիները չէ մի կերպ չհաշտվեցին մայրաքաղաքի բնակիչ լինելու Լեւոնի իրավունքի հետ, միշտ համարեցին իրենց «քաղքինը»՝ գյումրեցի:

Արահը պապանձի մեջ էր: Լեւոնը բեմի խորքից առավ սովորական մի աթոռ, առաջացավ դեպի հանդիսականները: Նստեց: Գրպանից հանեց սպիտակ թաշկինակը, քնքշանքով սահեցրեց նվագարանի վրայով, սրբեց դուդուկն ու մոտեցրեց շուրթերին: Արցունքի կաթիլները մեղեդու թավիշ հնչյունների հետ գլորվեցին փռված այտերն ի վար:

Ոսկան ախպեր, սարեն կուգաս,
Սարի մարալ կփնտրես.
Ասա, բարաք, դուն չտեսար
Իմ մարալս, իմ բալես.

Քանի՜, քանի՜ անգամ լսել էի այս մեղեդին միշտ հավելվող հիացմունքով, բայց ինչ լսեցի այդ երեկո, չէի լսել: Կարծես պատռվել էր երկրի կեղեւը, ու վիշտն էր շարժվում, պատռվել էր երկինքն ու ողբն էր թափվում, լցվում մարդկանց սրտերը: Նվագ չէր դա, ոչ, տիեզերական ողբ էր, որ լսվում էր այդ պահին...

Լեւոնը դուդուկը հեռացրեց շուրթերից, խոնարհվեց սրահին ու հեռացավ բեմից: Առանց սպասելու համերգի ավարտին, թողեցի դահլիճը, շտապեցի տեսնել Լեւոնին: Նրա դեմքին չկար իր նվագի ներգործության գիտակցությունը:

Շատ տարիներ են անցել այդ օրվանից, հիշողությանս մասյանից շատ բան ջնջվել է, բայց անջինջ են մնացել վարպետի իմաստուն հայացքը եւ մեկ էլ Լեւոն Մադոյանի նվագը՝ «Ոսկան ախպերը»: Վաղուց չկան վարպետն ու Լեւոնը: Կա Լեւոնի նվագի ձայնագրությունը: Ամեն անգամ, երբ ռադիոյի խոսնակը հայտարարում է՝ «Ժողովրդական մեղեդի. «Ոսկան ախպեր», նվագում է Լեւոն Մադոյանը», համակ լսողության դարձած սպասում եմ, թե ահա որ որ է կլսեմ այն աստվածային հնչյունները, որ լսեցի 1955-ի աշնանը, Ավետիք Իսահակյանի հոբելյանական երեկոյին... ու չի հայտնվում այն հրաշք ակնթարթը, որ ցարդ դողանջում է էությանս խորքերում...

ԳԵՂԱՄ ԱԲԱՋՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Industrial trade centre

Երեւանյան գրասենյակն առաջարկում է գործարար մարդկանց բացի Marlboro-ից մեծածախ ամեն տեսակի արտասահմանյան ծխախոտ: Հանձնումը Ռուսաստանում:

Մեր հասցեն. Երեւան, «ԱՆԻ» հյուրանոց, 301,303 սենյակ,

Հեռախոսներ՝ 56.43.97, 59.43.01, 59.01.03

Գրասենյակը աշխատում է ժամը 10:00–18:00:

PUBLISET

ՄԻՍ
ԳՐԱՎԱՏՈՒՆ

Գրավատունը գրավի դիմաց վճարում է կանխիկ դրամ, օրական 1,2%:
Գրավատունը գրավ է վերցնում ոսկյա իրեր: Ընդունվում են նաեւ ավանդներ կազմակերպություններից եւ անհատ մարդկանցից հետեւյալ տոկոսներով

եռամսյա ավանդի դեպքում 45%
վեցամսյա ավանդի դեպքում 120%
տարեկան ավանդի դեպքում 350%

Գրավատունը երաշխավորում է իր բոլոր տեսակի գործողությունները

© 58.92.79

Գրավատունը աշխատում է ամեն օր, ժ.10 16, հանգստյան օրը կիրակի
Երեւան, Աղայան 9
(«Ուռենի» խանութի բակում)

NORINVEST

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԾԵՐ

Դուք ունե՞ք դրամ, որը օգտագործելու եք վա՞ղը

Դրա՞մ եք կուտակում խոշոր գնում կատարելու համար, կամ պատրաստվո՞ւմ եք աշխատավարձի մի մասը ծախսել ամսվա վերջին:
Ներդրե՛ք այդ գումարը
ՆՈՐԻՆՎԵՍՏ
ինվեստիցիոն ֆինանսային ընկերությունում,
եւ ամեն նոր օրը
Ձեզ կբերի որոշակի եկամուտ:
ՆՈՐԻՆՎԵՍՏԸ
պատրաստ է ընդունել եռամսյա ավանդներ, տալով ցանկացած օր ետ ստանալու հնարավորություն:
Այցելե՛ք մեզ
Երեւան, Աբովյան 14 հասցեով
(նախկին «Երեւան» հյուրանոց),
2-րդ հարկ, 100 սենյակ
եւ մենք Ձեզ սիրով կծանոթացնենք մեր նոր նախագծի մանրամասնություններին:
Հեռ. 56.19.31:

LES NOUVEAUX ESPACES
représenté à Yerevan par l'Agence:
KAMAR

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է ՈՒՂԵՐԹ
Երեւան-Մարսել-Երեւան

Օգոստոսի 17-ին եւ 31-ին
Սեպտեմբերի 14-ին, 21-ին եւ 28-ին

✈ Մատչելի գներ
✈ Բարձրակարգ սպասարկում
✈ 40 կգ ուղեբեռի անվճար փոխադրում

Երեւան, Արշակունյաց 2 1103

© 52-68-21, 53-86-84

Karat A

«ԿԱՐԱՏ-Ա» ՄՊԸ գրավատունը կարճաժամկետ վարկեր է տրամադրում ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց

➡ անշարժ գույքի գրավադրմամբ
➡ ավտոմեքենաների գրավադրմամբ
➡ զարդերի եւ այլ թանկարժեք իրերի գրավադրմամբ

Միայն «ԿԱՐԱՏ-Ա» գրավատունը որպես գրավ ընդունում է նաեւ «ՄԵՐԿՈՒՐԻ» ՄՊԸ հետ կնքած խաղափացիների դիպոզիտային ներդրումների պայմանագրերը:

Վարկերը տրամադրվում եւ մարվում են ինչպես կանխիկ այնպես էլ ոչ կանխիկ հաշվարկներով:

«ԱՆԻ» հյուրանոց 717, 719 սենյակներ, հեռախոսներ 594557, 594556

"SHARK" ֆիրմա

Co. LTD

Որոշ հանգամանքների պատճառով «ՇԱՐԿ» ֆիրման ժամանակավորապես դադարեցնում է գումարների ներմուծում:
Նախկինում կնքված պայմանագրերը մնում են ուժի մեջ:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար Դուք կարող եք դիմել հետեւյալ հասցեով

«Անի» հյուրանոց, 8-րդ հարկ, 824 սենյակ, հեռ 594464

ԲՈՒԺՈՒՄ ԱՌԱՆՑ ԴԵՂԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ

Էքստրասենս Ա. Ս. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԸ բուժում է՝ երեւանյան հիվանդություն, գիմորաֆիզություն, խոնիկական տոնզիլիտ, բրոնխոտրակետեր, հայմորիտ, ֆարինգիտ, գլխացավ, գլխապտույտ, հոդացավ, նյարդային համակարգի հյուծվածություն, օրգանների ֆունկցիոնալ խանգարումներ:

Հասցեն՝ Երեւան, Սուրացանի փ. 115, Երկաթգծի հիվանդանոց, 5-րդ հարկ, 518 սենյակ

Ընդունելությունն ամեն օր (բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից) ժամը 09.00-12.00. :

հեռախոս 45-60-34

Լուսեր Հասա

Վրաստանում սպանվել է ամերիկյան դիվանագետը

Ինչպես հաղորդել է ԻԹ-ին Վրաստանի ՆԳ նախարարության հերթապահը, կիրակի երեկոյան Թբիլիսիի մերձակայքում սպանվել է ԱՄՆ դեսպանատան աշխատակից Ֆրեդ Վուդրուֆֆը: Ոստիկանությունը սպանված դիվանագետին հայտնաբերել է ավտոմեքենայում, ճանապարհի եզրին: Մեքենայում էր նաեւ ծանր վիրավորված Վրաստանի մի խաղացի: Վրաստանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեն, որը երկուշաբթի առավոտյան դեռ ստույգ տեղեկություններ չուներ դեպքի մասին, հայտարարել է Վրաստանի ռադիոյով, որ «եթե դա հաստատվի, ապա Վրաստանում պետք է ձեռնարկել արտակարգ միջոցառումներ»:

ԻԹ

Եւս մեկ ՄԱԿ

Ճնշվածական, բարբարական, մարդ ազգային շարժումների ղեկավարները որոշել են ստեղծել Պոլինեզիայի եւ Ուրալի Միացյալ ազգերի կազմակերպություն, Պոլինեզիայի եւ Ուրալի ՄԱԿ: Ինչպես ԻԹ-ին տված հարցազրույցում հայտնել է կազմկոմիտեի անդամ, համաշխարհային հասարակական կենտրոնի ներկայացուցիչ Մարս Շամսուտդինովը, կազմակերպության գլխավոր խնդիրը խաղաղության եւ սոցիալական կայունության ամրապնդումն է Պոլինեզիայում եւ Ուրալում, միացյալ տնտեսական, բնապահպանական եւ մշակութային տարածքի ստեղծումը:

ԻԹ

Ռուսաստանը ջանում է, բայց առայժմ ապարդյուն

«Իզվեստիա» թերթը տպագրել է հոդված, որտեղ ասվում է. Ռուսաստանն ի վիճակի չէ միայնակ լուծելու ազգամիջյան հակամարտությունների խնդիրը, որոնք ԱՊՀ տարբեր շրջանները հանձնել են ԽՍՀՄ տրոհումից հետո: Ներկայումս Ռուսաստանը որպես շահագրգիռ կողմ ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն մասնակից է հարեւան հանրապետություններում առկա մի շարք ազգամիջյան հակամարտությունների, բայց դրանք չի հաջողվում լուծել եւ դրանց առնչվող խնդիրներն ավելի ու ավելի են բարդանում: Ռուսաստանի ղեկավարության ծրագրերը, որը ձգտում է ԱՊՀ-ում պահպանել իր ազդեցությունը, հաճախ բախվում է անկախ հանրապետությունների դիմադրությանը: Սամանավորապես դեռ չեն իրագործվել ԱՊՀ միացյալ խաղաղապահ ուժերի ստեղծման ծրագրերը:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ

«Հայկական ծրագրեր» ընկերությունն առաջարկում է լավագույն հաշվապահական ծրագրեր ԱՊՀ երկրներում:

Հեռախոսներ
252463,
254756,
584545

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ՝
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635

Խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 581841

Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863

Apple® Macintosh®
համակարգչային շարվածք
«Ազգ» թերթի

Azg
armenian daily

Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Թերթի ձեւավորման եւ նկարազարդումների հեղինակ ՊՕՂՈՍ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

digitised by A.R.A.R.@